

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Διπλωματική Εργασία

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

του/της

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΛΙΟΛΙΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Αγγελική Σαμαρά

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Λογιστική Φορολογία και Χρηματοοικονομική Διοίκηση

Απρίλιος, 2022

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εποχή που ζούμε το επιχειρηματικό περιβάλλον διακατέχεται από μεταβολές ως προς τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η αστάθεια και η αβεβαιότητα, η διεθνής και εγχώρια κρίση είναι ορισμένοι μόνο, αλλά βασικοί, παράγοντες που οδηγούν τις επιχειρήσεις να αναπτύξουν τέτοιες στρατηγικές και τακτικές που θα τις επιτρέψουν να ανταποκριθούν σε ένα πολύπλοκο περιβάλλον, σε συνθήκες παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας. Εργαλείο για την επίβλεψη, την διαχείριση αλλά και για τον έλεγχο της επιχείρησης είναι ο Εσωτερικός Έλεγχος.

Η αξία και η έννοια της Ελεγκτικής στις επιχειρήσεις, αποκτούν έναν ακόμη πιο ιδιαίτερο και σημαντικό χαρακτήρα τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Η λειτουργία και η εφαρμογή ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου από πιστοποιημένους Εσωτερικούς Ελεγκτές μπορεί αποτελέσει ασπίδα προστασίας των διοικήσεων των οικονομικών μονάδων, συμβάλλοντας στη βελτίωση της απόδοσής τους.

Σε ό,τι αφορά την ελληνική πραγματικότητα και επιχειρηματικότητα ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να αποτελέσει βασική προτεραιότητα για τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα και ειδικότερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν υποστεί τις ισχυρότερες πιέσεις και έχουν βιώσει τα μεγαλύτερα πλήγματα τα τελευταία χρόνια.

Στη συγκεκριμένη εργασία γίνεται μία προσπάθεια να αντιληφθούμε και να κατανοήσουμε την έννοια και τη σημασία της Ελεγκτικής επιστήμης. Στη συνέχεια αναλύεται το εννοιολογικό πλαίσιο του Εσωτερικού Ελέγχου, τα είδη του και οι μέθοδοι του, ενώ παρουσιάζονται οι διαδικασίες που ακολουθούνται κατά την εφαρμογή του. Παράλληλα, γίνεται διάκριση της εφαρμογής του στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις. Τέλος, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας σχετικά με τη συμβολή του ελέγχου στην αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων.

Λέξεις κλειδιά: Ελεγκτική, Εσωτερικός Έλεγχος, Εσωτερικός Ελεγκτής, Ανεξαρτησία, Αντικειμενικότητα, Διαδικασίες Εσωτερικού Ελέγχου, Ελεγκτικές Διαδικασίες.

ABSTRACT

In this day and age the business environment is dominated by changes in business activities. Instability and uncertainty, the international and domestic crisis are just some factors that lead companies to develop such strategies and tactics that will allow them to respond to a complex environment and conditions of global economic activity. Internal Audit is the tool for the supervision, management and control of the company.

The value and meaning of Auditing in companies, acquire an even more special and important character both in theory and in practice. The operation and implementation of an Internal Audit System by certified Internal Auditors can be a shield to protect the administrations of financial units, helping to improve their performance.

In terms of the Greek reality and entrepreneurship, internal control can be a key priority for private sector companies, especially small and medium-sized enterprises, which have been under the strongest pressure and have suffered the most in recent years.

In this work an attempt is made to understand and comprehend the meaning and significance of Audit Science. Then the conceptual framework of Internal Audit, its types and methods are analyzed, while the procedures followed during its implementation are presented. At the same time, its application in Small and Medium Enterprises is distinguished. Finally, the main conclusions of the research on the contribution of control to the effective operation of companies are presented.

Keywords: Audit, Internal Audit, Internal Auditor, Independence, Objectivity, Internal Audit Procedures, Audit Procedures.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	ii
ABSTRACT	iii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 Εισαγωγικά.....	1
1.2 Σκοπός.....	3
1.3 Δομή.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ.....	11
3.1 Εισαγωγή στην Ελεγκτική.....	11
3.2 Ορισμός και Βασικές Έννοιες της Ελεγκτικής.....	13
3.3 Ιστορική Αναδρομή της Ελεγκτικής και του Εσωτερικού Ελέγχου.....	14
3.4 Η Σημασία και η Αναγκαιότητα της Ελεγκτικής και των Ελέγχων.....	16
3.5 Κατηγορίες Ελέγχων.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	20
4.1 Εισαγωγή στον Εσωτερικό Έλεγχο.....	20
4.2 Η Έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου.....	21
4.3 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.....	22
4.4 Ο Σκοπός και η Αναγκαιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου.....	23
4.4.1 Η Αναγκαιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου.....	23
4.4.2 Ο Σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου.....	24
4.5 Είδη Εσωτερικού Ελέγχου.....	25
4.6 Αρμοδιότητες και Αρχές του Εσωτερικού Ελέγχου.....	26
4.7 Μεθοδολογία Εσωτερικού Ελέγχου.....	29
4.7.1 Προκαταρκτική Έρευνα.....	29
4.7.2 Σύνταξη Προγράμματος Ελέγχου.....	32
4.7.3 Επιτόπια Εργασία (Field-Work).....	32
4.7.4 Έκθεση Ελέγχου.....	34
4.7.5 Μεταγενέστερες Ενέργειες (Follow-Up)	35
4.8 Χαρακτηριστικά Αποτελέσματα Εσωτερικού Ελέγχου.....	36
4.9 Αδυναμίες Εσωτερικού Ελέγχου.....	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	39
5.1 Εσωτερικός Έλεγχος Στις ΜΜΕ.....	39
5.2 Αρμοδιότητες στον Εσωτερικό Έλεγχο ΜΜΕ.....	40
5.3 Δυσκολίες στην Εφαρμογή Εσωτερικού Ελέγχου στις ΜΜΕ.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	43
6.1 Σχεδιασμός Εσωτερικού Ελέγχου.....	43
6.1.1 Στόχοι του Σχεδιασμού Εσωτερικού Ελέγχου.....	43
6.1.2 Ανάλυση του Σχεδιασμού Εσωτερικού Ελέγχου.....	43
6.1.3 Τα Βήματα του Σχεδιασμού Εσωτερικού Ελέγχου.....	47
6.2 Ελεγκτικές Διαδικασίες Εσωτερικού Ελέγχου.....	49
6.2.1 Έλεγχος Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων.....	49
6.2.2 Έλεγχος Αποθεμάτων.....	51
6.2.3 Έλεγχος Χρεογράφων.....	52
6.2.4 Έλεγχος Απαιτήσεων.....	52
6.2.5 Έλεγχος Διαθεσίμων.....	53
6.2.6 Έλεγχος Καθαρής Θέσης.....	54
6.2.7 Έλεγχος Υποχρεώσεων.....	55
6.2.8 Έλεγχος Εσόδων.....	56
6.2.9 Έλεγχος Εξόδων.....	57
6.2.10 Έλεγχος Αμοιβών και Εξόδων Προσωπικού.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ	59
7.1 Συμπεράσματα.....	59
7.2 Προτάσεις Μελλοντικής Διερεύνησης.....	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικά

Στο σημερινό σύνθετο και διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, της παγκοσμιοποίησης των αγορών και των κεφαλαίων, του έντονου ανταγωνισμού, των μεγάλων ανισοτήτων και της μεγάλης συγκέντρωσης των κεφαλαίων, ο έλεγχος έχει ζωτική σημασία για τους οικονομικούς οργανισμούς, με συνεχώς αυξανόμενη σημασία (Καζαντζής, 2006). Η πλέον παγκοσμιοποιημένη οικονομία, οι τεχνολογικές εξελίξεις καθώς και η πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων οξύνουν όλο και περισσότερο τη προσοχή αναφορικά με τον εσωτερικό έλεγχο (Karagiorgos et al., 2008). Στο σύγχρονο ασταθές οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον και στον διαρκή αγώνα των επιχειρήσεων με σκοπό την επιβίωση, ο εσωτερικός έλεγχος, με την εύρεση μηχανισμών και τη καθιέρωση διαδικασιών, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, ο εσωτερικός έλεγχος στοχεύει στην πρόληψη των ενδοεπιχειρησιακών παραλήψεων και λαθών, στην εξάλειψη ατασθαλιών, στην αποφυγή ενδεχόμενης απάτης και την ελαχιστοποίηση του κινδύνου. Συνάμα, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου είναι καθοριστικής σημασίας και για τη βελτίωση της στρατηγικής των επιχειρήσεων. (Drogalas et al., 2011)

Το έργο του εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει τη παροχή αντικειμενικής και βάσει κινδύνων διαβεβαίωσης, πληροφοριών και συμβουλών προς την οντότητα, με αποστολή τη διατήρηση, τη προστασία και την ενίσχυση της αξίας της. Επιπλέον, συμβάλει στη συνεχή εξέλιξη της οντότητας, προσφέροντας μία πληθώρα εξειδικευμένων τεχνικών διεργασιών. Για τη σωστή και ομαλή διεξαγωγή των τεχνικών διεργασιών απαιτείται η απασχόληση ολοένα και περισσότερων, κατάλληλα καταρτισμένων, εργαζομένων, γεγονός που παρακωλύει την άσκηση προσωπικής επίβλεψης από τα στελέχη. Εξαιτίας της αδυναμίας τους να αξιολογούν τα λειτουργικά αποτελέσματα και την οικονομική θέση της εκάστοτε οικονομικής μονάδας η διοίκηση και τα στελέχη που την απαρτίζουν στηρίζουν τις προτάσεις και τα σχέδια τους στα πορίσματα των λογιστικών και στατιστικών εκθέσεων.

Οι εκθέσεις περιλαμβάνουν ένα σύνολο πληροφοριών σχετικά με τις τρέχουσες συνθήκες και ελίξεις της αναφερόμενης επιχείρησης ή οργανισμού. Χάρη σε αυτές η διοίκηση είναι σε θέση να γνωρίζει αν και κατά πόσο εφαρμόζεται η πολιτική που καθορίστηκε, αν η οικονομική θέση της επιχείρησης είναι υγιής, αν οι λειτουργίες της είναι αποδοτικές, αν μεταξύ των τμημάτων επικρατεί ισορροπία και αρμονία και αν λαμβάνονται υπόψη οι κυβερνητικές οδηγίες και ρυθμίσεις. Με τον τρόπο αυτό καταφέρνει να ασκεί έλεγχο και να δίνει κατεύθυνση στην επιχείρηση. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από την διοίκηση γίνονται πολιτική της οντότητας, ανακοινώνονται σε όλους τους εργαζομένους, όλων των βαθμίδων της και ακολουθούνται με συνέπεια και προσοχή, ώστε να επιτευχθεί το βέλτιστο αποτέλεσμα.

Τα τελευταία χρόνια, η οικονομική ύφεση συνετέλεσε στην αναβάθμιση του ρόλου του εσωτερικού ελεγκτή όπως και στην ενδυνάμωση της σημασίας που δίνεται στον εσωτερικό έλεγχο.

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς εξυπηρετεί στη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τη πολιτική και τη κουλτούρα της οντότητας. Επιπλέον, η διοίκηση αναλαμβάνει την ευθύνη για την επαρκή και αξιόπιστη τήρηση των λογιστικών βιβλίων και τη κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.

Υπό το πρίσμα αυτό, οι υποχρεώσεις του αρμόδιου για τη διεξαγωγή και την ορθή εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να εγκρίνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας και να συμβαδίζουν με τα Διεθνή Πρότυπα επαγγελματικής εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου. Τα Διεθνή Πρότυπα επαγγελματικής εφαρμογής καθορίζουν την έκταση, τη φύση και τον σκοπό της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Τέλος, η καθιέρωση ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου επηρεάζει και το έργο των ανεξάρτητων, εξωτερικών, ορκωτών λογιστών. Οι τελευταίοι μελετούν και αξιολογούν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να προσδιορίσουν την έκταση και τη κατεύθυνση της ελεγκτικής διαδικασίας, η οποία είναι αναγκαία για την αντικειμενική, ειλικρινή και εμπειριστατωμένη γνώμη τους επάνω στην ακεραιότητα των οικονομικών εκθέσεων και καταστάσεων.

1.2 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάδειξη της σπουδαιότητας του αποτελεσματικού εσωτερικού έλεγχου, η ανάγκη για καθολική εφαρμογή ενός συστήματος διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου. Επιχειρείται η αναλυτική περιγραφή της έννοιας της Ελεγκτικής, του Εσωτερικού Ελέγχου και των διαδικασιών του, της ιστορικής του εξέλιξης καθώς και του έργου του. Εξετάζεται ταυτόχρονα, και πέρα από την αναγκαιότητα του, η αποτελεσματικότητα της δράσης του που πηγάζει από την ανεξαρτησία του καθώς και η προσπάθειά του στην αποφυγή κινδύνων που καθημερινά ελλοχεύουν και εναλλάσσονται.

1.3 Δομή

Η παρούσα εργασία αποτελείται από επτά κεφάλαια, κάθε ένα από τα οποία αποτελεί και μία χωριστή θεματική ενότητα.

Η πρώτη ενότητα αποτελεί την Εισαγωγή της εν λόγω εργασίας. Περιλαμβάνει εισαγωγικές παρατηρήσεις, τον σκοπό της εργασίας και αναπτύσσεται η δομή των θεματικών ενότητων.

Στη δεύτερη ενότητα παρουσιάζεται η επισκόπηση ερευνών σχετικά με σπουδαιότητα και την αποτελεσματικότητα του Εσωτερικού Ελέγχου, την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα του και τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου. Βασίζεται σε επιστημονικά άρθρα και μελέτες που συσχετίζονται με τον Εσωτερικό Έλεγχο.

Στη συνέχεια, στη τρίτη ενότητα αναπτύσσεται το θεωρητικό πλαίσιο της Ελεγκτικής, αναλύονται τα διάφορα είδη ελέγχου και καθίστανται σαφή ο σκοπός, η σπουδαιότητα και η αναγκαιότητα της.

Η τέταρτη ενότητα αφιερώνεται στον Εσωτερικό Έλεγχο. Γίνεται λεπτομερής παρουσίαση στην έννοια και την ιστορική εξέλιξη που είχε κατά την διάρκεια όλων αυτών των χρόνων. Αναλύονται οι σκοποί, οι αρμοδιότητες και οι αρχές του Εσωτερικού Ελέγχου. Επιπρόσθετα, για την ολοκληρωμένη εικόνα του Εσωτερικού Ελέγχου παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, οι λόγοι που καθιστούν τον Εσωτερικό Έλεγχο χρήσιμο και αναγκαίο αλλά και τις αδυναμίες του.

Έπειτα, στην πέμπτη ενότητα γίνεται αναφορά για την εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις. Παρατίθενται οι αρμοδιότητες του Εσωτερικού Ελέγχου στις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις, ενώ παρουσιάζονται και τα στοιχεία που δυσκολεύουν τη πρακτική αυτή.

Στην έκτη ενότητα παρουσιάζεται αναλυτικά η Διαδικασία του Εσωτερικού Ελέγχου κατά την εφαρμογή του στα διάφορα τμήματα της οικονομικής οντότητας. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στον σχεδιασμό του Εσωτερικού Ελέγχου και στην εξειδίκευση των διαδικασιών ανά τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου.

Τέλος, στην έβδομη και τελευταία ενότητα, παρουσιάζονται τα σημαντικότερα συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας, όπως ακριβώς προέκυψαν από την μελέτη και ανάλυση των βιβλιογραφικών αναφορών και της θεωρίας καθώς επίσης περιορισμοί και επιπλέον προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η ελεγκτική επιστήμη και ιδιαίτερα ο εσωτερικός έλεγχος, είναι θέματα που έχουν απασχολήσει κατά καιρούς, σε μεγάλο βαθμό, ερευνητές και ακαδημαϊκούς του κλάδου της λογιστικής. Όπως είναι φυσικό έχουν γίνει πολλές μελέτες και δημιουργήθηκαν πολλά επιστημονικά άρθρα που εστίασαν σε αυτό ακριβώς το ζήτημα, που δεν είναι άλλο από το ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική διαδικασία, με διαρκώς αναβαθμιζόμενη σημασία μέσα σε μια επιχείρηση, η οποία διαδικασία είναι αναγκαία για την διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας και εξέλιξης της επιχείρησης.

Έτσι και ο συγγραφέας Akhmetshin (2017) βασιζόμενος στη θεωρία της καινοτόμου ανάπτυξης, στη θεωρία της επιστημονικής διαχείρισης και σε μια θεσμική προσέγγιση, υποστηρίζει την άποψη πως ο έλεγχος είναι μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες της διαχείρισης. Ο έλεγχος θεωρείται προϋπόθεση για την εκπλήρωση της στρατηγικής της εταιρείας και παράγοντας για την καινοτόμο ανάπτυξή της. Ο συγγραφέας με την έρευνά του ανακαλύπτει ότι η χρήση μιας κεντρικής οργανωτικής δομής διαχείρισης που βασίζεται σε επεξεργασία δεδομένων βάσει πλαισίου, ενισχύει την αποτελεσματικότητα του ελέγχου και εξασφαλίζει την ευέλικτη (προσαρμοστική) λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Ο εσωτερικός έλεγχος και τα θέματα που σχετίζονται με τη λειτουργία, την αποτελεσματικότητα και την αξιολόγησή του, έδωσαν το ερέθισμα στους Soh and Martinon – Bennie (2011) για έρευνα και αναζήτηση. Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο των συνεντεύξεων σε εταιρείες της Αυστραλίας, προσπάθησαν να αναδείξουν το ρόλο και την ευθύνη της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου καθώς και τους παράγοντες από του οποίους εξαρτάται η αποτελεσματικότητά του. Τα αποτελέσματα της μελέτης υποδηλώνουν σημαντική επέκταση και εκ νέου εστίαση του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου και των αντιλήψεων για την αποτελεσματικότητά του. Σε ό,τι αφορά όμως τους μηχανισμούς αξιολόγησης της απόδοσης του εσωτερικού ελέγχου, τα ευρήματα έδειξαν πως δεν υπάρχει ταυτόχρονη εξέλιξη και ανάπτυξη, συγκριτικά με τη ραγδαία και σχεδόν καθολική εφαρμογή της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς. Κατέστησαν σαφές πως η μη ευθυγράμμιση μεταξύ του ρόλου και της αξιολόγησης είναι η αιτία ύπαρξης

δυσκολιών στην εκτίμηση του βαθμού στον οποίο οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των ενδιαφερομένων.

Λίγο νωρίτερα μάλιστα, το 2009 οι Arena and Azzone προσπάθησαν να κατανοήσουν τους οργανωτικούς μοχλούς της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου υπό το φως των πρόσφατων αλλαγών στην «αποστολή» του εσωτερικού ελέγχου και τον κεντρικό του ρόλο στην εταιρική διακυβέρνηση. Μελετώντας τα δεδομένα από 153 ιταλικές εταιρείες, κατέληξαν ότι η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου επηρεάζεται αφενός από τον αριθμό των εργαζομένων που συνθέτουν την ομάδα εσωτερικού ελέγχου και τα χαρακτηριστικά τους, αφετέρου από τις διαδικασίες και τις δραστηριότητες ελέγχου και, τέλος, από τους οργανωτικούς δεσμούς. Μάλιστα, η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου μεγαλώνει όταν ο λόγος μεταξύ του αριθμού των εσωτερικών ελεγκτών και των υπαλλήλων αυξάνεται, ο Διευθύνων Σύμβουλος Ελέγχου συνδέεται με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, η εταιρεία υιοθετεί τεχνικές αυτοαξιολόγησης κινδύνου ελέγχου και η επιτροπή ελέγχου συμμετέχει στην δραστηριότητες των εσωτερικών ελεγκτών.

Επίσης, ο τον Dittenhofer, M. (2001) πραγματοποίησε έρευνα για την συμμετοχή του εσωτερικού ελέγχου στον τομέα της αποτελεσματικότητας και ανέφερε πως πράγματι η αποτελεσματικότητα είναι ένας από τους τομείς στους οποίους στοχεύει το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, δεν αποσαφηνίζει εάν η λειτουργία του είναι αρκετή από μόνη της. Θεωρεί πως πρέπει να προσδιοριστεί ο βασικός στόχος του εσωτερικού ελέγχου, να οριστούν οι επόμενοι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν, να θεσπιστούν μέτρα σχετικά με την επίτευξη αυτών των στόχων και, τέλος, να αξιολογηθεί η συνολική διαδικασία εσωτερικού ελέγχου. Ακόμη χρειάζεται να διαχωριστούν τα συνήθη μέτρα απόδοσης από τα συνολικά μέτρα έκβασης ώστε να καθοριστούν η αποτελεσματικότητα κόστους και οι λειτουργικές πτυχές βελτίωσης της διαδικασίας εσωτερικού ελέγχου. Το πρώτο βήμα, δηλαδή τα χρονοβόρα μέτρα παραγωγής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αντικατασταθούν από επιτεύγματα αποτελεσματικότητας εσωτερικού ελέγχου.

Αργότερα, με αφορμή την παγκοσμιοποίηση και την εξέλιξη των συναλλαγών μεταξύ των επιχειρηματικών οντοτήτων σε διεθνές επίπεδο, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου προσαρμόζεται στο περιβάλλον αυτό και αναλαμβάνει σχετικό συμβουλευτικό και υποστηρικτικό ρόλο στο οργανωτικό πλαίσιο των επιχειρήσεων. Οι Pinto et al. (2014) προκειμένου να διαπιστώσουν τη νέα αντίληψη σχετικά με το ρόλο της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου στη διαχειριστική πρακτική και τον βαθμό συμμετοχής του στη

διαδικασία των αποφάσεων, πραγματοποίησαν μία μελέτη σε μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της πολιτείας του Σάο Πάολο, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του δομημένου ερωτηματολογίου. Αυτό που παρατήρησαν ήταν η σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου τον εντοπισμό και τη παρακολούθηση του επιχειρησιακού κινδύνου, χαρακτηρίζοντας τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου ως ένα σημαντικό εργαλείο διευθυντικής βελτίωσης, και η αναγκαιότητα της συνεχούς αξιολόγησης των στρατηγικών κινδύνων, όπου ενισχύεται το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και ο Abiodun (2020) ο οποίος προσπάθησε να ελέγξει εάν υπάρχει κάποια επίδραση στην οικονομική απόδοση από τον έλεγχο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, των πρακτικών ελέγχου, του συστήματος διαχείρισης κινδύνων και των δραστηριοτήτων παρακολούθησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναφέρουν μία θετική σχέση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου, διαχείρισης κινδύνων και πρακτικών παρακολούθησης και οργανωτικής δομής, διότι οι εσωτερικοί ελεγκτές εξετάζουν και αξιολογούν το πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου και την αποτελεσματικότητα με την οποία τα διάφορα τμήματα εκτελούν τα καθήκοντά τους. Η διοίκηση με τη σειρά της εκτιμά προσεκτικά το επίπεδο κινδύνου που αναμένεται και επιδιώκει να διαχειριστεί τον κίνδυνο σε ορισμένα σημεία.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της αυξανόμενης σημασίας των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου και των περιορισμένων αρχειακών αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου, οι Alzeban and Gwilliam (2014) μελέτησαν τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου στη Σαουδική Αραβία. Τα δεδομένα ελήφθησαν από 203 διευθυντές και 239 εσωτερικούς ελεγκτές από 79 οργανισμούς της χώρας. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι η διοικητική υποστήριξη για την ομαλή εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου οδηγεί στην αντιληπτή αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του, τόσο από την πλευρά της διοίκησης όσο και από τους εσωτερικούς ελεγκτές. Η διοικητική υποστήριξη συνδέεται με την πρόσληψη εκπαιδευμένου και έμπειρου προσωπικού, την παροχή επαρκών πόρων, την ενίσχυση της σχέσης με εξωτερικούς ελεγκτές και την ανεξάρτητη υπηρεσία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

Παρόμοια έρευνα πραγματοποιήθηκε λίγο αργότερα και από τους Abbott et al.(2016) οι οποίοι εξέτασαν μέσω ενός διαδραστικού μοντέλου ποιότητας τους καθοριστικούς παράγοντες της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου. Βασικές μεταβλητές του μοντέλου αυτού ήταν η ικανότητα και η ανεξαρτησία. Οι δοκιμές υποστήριξαν την υπόθεση

ότι η από κοινού παρουσία ικανοτήτων και ανεξαρτησίας είναι απαραίτητα στοιχεία για την αποτελεσματική παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών αναφορών της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου. Συνοπτικά, η αποδοτική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου οφείλεται επί της ουσίας στην ύπαρξη ικανών εσωτερικών ελεγκτών με έντονο αίσθημα υπευθυνότητας και ανεξαρτησίας, επαγγελματική εμπειρία και κατάρτιση.

Αλλά και οι Al-Akra et al.(2016) αναδεικνύουν την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα ως βασικούς συντελεστές για τη διασφάλιση έναντι των συμβουλευτικών υπηρεσιών τη διαχείριση κινδύνων, τον έλεγχο και τη διακυβέρνηση.

Τα στοιχεία που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου κέντρησαν το ενδιαφέρον και των Okhravi Joghhan et al (2018), οι οποίοι στην έρευνά τους κατονόμασαν τα παρακάτω: την αρμοδιότητα του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, το μέγεθος του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, τη σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, τη διοικητική υποστήριξη για τον εσωτερικό έλεγχο και την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου. Συμπεράναν, πως η προώθηση αυτών των πέντε κύριων παραγόντων σε εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο οδηγεί σε αύξηση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου ενώ η έλλειψη προσοχής σε καθέναν από αυτούς, επηρεάζει αρνητικά τον εσωτερικό έλεγχο, αφού μειώνει την αποτελεσματικότητά του. Τη γνώμη αυτή ενισχύει και η έρευνα του Gamayuni R. (2018), προσθέτοντας και τη συμβολή τους στην ποιότητα των χρηματοοικονομικών αναφορών.

Στη συνέχεια, οι Newman and Comfort (2018) πραγματοποίησαν μία μελέτη με σκοπό να διερευνήσουν την πιθανή δημιουργία αξίας μέσω της αποτελεσματικής λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου σε μια επιχείρηση και τον αντίκτυπο της στην οικονομική απόδοση. Για τους σκοπούς αυτούς υιοθετήθηκε μια ποσοτική ερευνητική προσέγγιση, με τη χορήγηση ερωτηματολογίων σε δείγμα 25 εργαζομένων και στελεχών που απασχολούνται σε διάφορα τμήματα ή θέσεις της African Sun Limited. Το σημαντικότερο εύρημα ήταν η δημιουργία θετικής σχέσης μεταξύ της αποτελεσματικής λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου και της χρηματοοικονομικής απόδοσης του οργανισμού, τονίζοντας πως η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από τα διοικητικά στελέχη προς τους εσωτερικούς ελεγκτές είναι μέσα δημιουργίας προστιθέμενης αξίας.

Από τη βιβλιογραφία γνωρίζουμε πως η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου βοηθά τη διοίκηση να πραγματοποιεί καλύτερους εσωτερικούς ελέγχους σε λειτουργίες και στάδια

αναφορών και συμμόρφωσης. Ενώ πολλές μελέτες εξετάζουν τη σχέση μεταξύ της εν λόγω λειτουργίας και του εσωτερικού ελέγχου επί των χρηματοοικονομικών αναφορών, οι Chang et al. (2019) έθιξαν τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου στους τομείς των λειτουργιών και της συμμόρφωσης. Χρησιμοποιώντας ένα μοναδικό σύνολο δεδομένων από την Ταϊβάν, εξέτασαν τη σχέση μεταξύ της ποιότητας της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου και των ελλείψεων εσωτερικού ελέγχου στις λειτουργίες και τη συμμόρφωση. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι απαιτείται μία πολυπλής ομάδα εσωτερικών ελεγκτών για την ορθή υλοποίηση και καλύτερη απόδοση των ελέγχων που πραγματοποιούνται στις λειτουργίες όσο και για τη συμμόρφωση. Επίσης ο έλεγχος μιας επιχείρησης στις λειτουργίες και η συμμόρφωση μπορεί να επηρεάσει τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους επαγγελματίες, τα οποία με τη σειρά του θα επηρεάσουν την διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου επί των χρηματοοικονομικών αναφορών και τελικά την επιχειρηματική της επιτυχία. Τέλος, η αρμοδιότητα του εσωτερικού ελεγκτή σχετίζεται θετικά με την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου επί της συμμόρφωσης, αλλά όχι με τις λειτουργίες.

Την σημασία της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου που σχετίζεται σημαντικά και θετικά με την αρμοδιότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, το επίπεδο διασφάλισης ποιότητας εσωτερικού ελέγχου, τη διαδικασία παρακολούθησης και τη συμμετοχή της επιτροπής ελέγχου στην αναθεώρηση του προγράμματος και των αποτελεσμάτων του εσωτερικού ελέγχου υποστήριξαν και οι Oussii, A. A., & Taktak, N. B. (2018).

Παραδοσιακά, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου έχει σχεδιαστεί για να βοηθά στην εξασφάλιση αξιόπιστων λογιστικών πληροφοριών και για την προστασία των περιουσιακών στοιχείων των εταιρειών. Η αρκετά σταθερή και κερδοφόρα απόδοση μιας επιχείρησης απαιτεί συνεχή έλεγχο και ρύθμιση συγκεκριμένων δεικτών απόδοσης, διαχείριση δυνητικών κινδύνων και αβεβαιοτήτων που προκύπτουν από την επέκταση της ασυμμετρίας και του ανταγωνισμού στην αγορά. Αδυναμίες και απειλές στην απόδοση και το οικονομικό προφίλ μιας εταιρείας συχνά εντοπίζονται μέσω ευρημάτων εσωτερικού ελέγχου που χρησιμεύει ως εσωτερική χρηματοοικονομική ασφάλεια και πρώιμο σύστημα προειδοποίησης. Σε άρθρο των Umaralievich, M. S., & Jurayevna, T. M. (2020) αναλύεται ο ρόλος των εσωτερικών ελέγχων με τη χρήση διεθνών εσωτερικών προτύπων ελέγχου στο Ουζμπεκιστάν. Σήμερα, σε συμφωνία με τις εξελίξεις στο επιχειρηματικό κλίμα, βλέποντας τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου ως την πιο κατάλληλη ομάδα επαγγελματιών για την

υποστήριξη της σταθερής απόδοσης των εταιρειών, προτείνεται η υιοθέτηση ενός διεθνώς αναγνωρισμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου (αρχές, διαδικασίες και μέθοδοι).

Τέλος, η θετική επίδραση της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου στην ομαλή εξέλιξη και ανάπτυξη των επιχειρήσεων, φανερώνεται και από την ικανότητα αυτών να διαχειρίζονται ή ακόμα και να αποφεύγουν κάθε είδους απάτη. Οι Kabuye F. et al (2017) κατονόμασαν σε έγγραφό τους αφενός την οργανωτική κατάσταση και αφετέρου την ικανότητα του εσωτερικού ελέγχου ως σημαντικούς παράγοντες πρόβλεψης και διαχείρισης της απάτης. Μάλιστα, οι εσωτερικοί ελεγκτές που διαθέτουν την κατάλληλη κατάρτιση και είναι ικανοί σε έναν οργανισμό, είναι πιθανό να εκτελούν δραστηριότητες που ενισχύουν τη διαχείριση της απάτης, καθώς καμία δραστηριότητα του εσωτερικού ελέγχου δεν μπορεί να προβλέψει από μόνη της σημαντικά τη διαχείριση της απάτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

3.1 Εισαγωγή στην Ελεγκτική

Η Ελεγκτική αποτελεί την επιστήμη που μπορεί κανείς να συναντήσει στα ευρύτερα πλαίσια της Λογιστικής επιστήμης. Οι ειδικοί στο είδος αυτό κατέληξαν να συνθέτουν δύο παρατάξεις, εκ των οποίων οι μιν υποστηρίζουν την ικανότητα της Ελεγκτικής επιστήμης να αποτελεί αυτοτελή κλάδο της Λογιστικής και τους δε να την αντιμετωπίζουν ως παρακλάδι της Διοικητικής Λογιστικής. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο η Ελεγκτική τόσο ως επάγγελμα, όσο και ως πρακτική έχει αποκτήσει εξαιρετική δυναμικότητα, με τη φιλοσοφία να εδραιώνεται παγκόσμια.

Τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, η επιστήμη της Ελεγκτικής παρουσιάζεται ως μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και ιδιαίτερα απαιτητική ενασχόληση (Kaplan & Schultz, 2007). Ενώ παραδοσιακά για την εφαρμογή της πρακτικής αυτής ένα υψηλό και ικανοποιητικό επίπεδο δεξιοτήτων και γνώσεων σε διάφορα λογιστικά και τεχνικά ελεγκτικά θέματα φαινόταν αρκετό, σήμερα οι εκπρόσωποί της απαιτείται να έχουν άριστες γνώσεις στα γνωστικά αντικείμενα που αφορούν τη Λογιστική, την Οργάνωση και Διοίκηση των Επιχειρήσεων και τη Χρηματοοικονομική Διοίκηση, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με επιμέρους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Η τεχνολογική επανάσταση των τελευταίων ετών, η ραγδαία εξέλιξη της πληροφορικής και η εισαγωγή τους στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων, οι συνεχώς αυξανόμενοι επιχειρηματικοί κίνδυνοι και η ταχύτατη εξέλιξη του κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος καθιστούν δεδομένη την ύπαρξη έμπειρων ελεγκτών, με εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, που θα συνδράμουν και προστατέψουν την ομαλή και επιτυχημένη πορεία των επιχειρήσεων.

Γενικότερα, η Ελεγκτική επιστήμη εκμεταλλευόμενη την κατάρρευση των οικονομικών συνόρων και την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, αυξάνει συνεχώς την αποδοχή της και την εφαρμογή της, καθιερώνοντας μία διαδικασία συνεχών αξιολογήσεων

και διερευνήσεων των λειτουργιών της. Διατηρώντας έναν σταθερό ρυθμό, εξελίσσεται συνεχώς για την υλοποίηση των στόχων της, την απόκτηση αναγνωριστικής ταυτότητας και τη προσέγγιση των τρωτών σημείων του εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να εξασφαλίσει στους φορείς άρτια διοίκηση και οικονομική συνοχή, ώστε με τη σειρά τους να επιτύχουν τους δικούς του επιχειρηματικούς σκοπούς. (Καραμάνης, 2008)

Το αντικείμενο της ελεγκτικής περιλαμβάνει τον έλεγχο των εταιριών, οργανισμών και λοιπών οικονομικών οντοτήτων, με σκοπό τον εντοπισμό και τη πρόληψη εσκεμμένων ή μη λογιστικών λαθών. Επιπλέον στόχοι αποτελούν η διερεύνηση, η αποκάλυψη αλλά και η καταστολή εκούσιων ή ακούσιων λαθών, ενδεχομένων οικονομικών ατασθαλιών ή και αλχημειών. Επιπλέον, ο έλεγχος αυτός στοχεύει στην πιστοποίηση της αξιοπιστίας των οικονομικών δεδομένων του ελεγχόμενου φορέα, μέσω έγκρισης, ανάλυσης και σχολιασμού της ακρίβειας και της εγκυρότητας των οικονομικών του καταστάσεων, της πιστοληπτικής του ικανότητας και της σωστής εφαρμογής των διατάξεων που διέπουν τη φορολογία και τη λογιστική μετά από συστηματικούς ελέγχους και δοκιμαστικές επαληθεύσεις. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Διάφορες μελέτες και αναλύσεις κάνουν λόγο πως το περιεχόμενο της ελεγκτικής διακρίνεται σε τρία βασικά μέρη (Λουμιώτης 2010, Παπαστάθης 2014, Τσακλάγκανος 2005):

- Το πρώτο μέρος αφορά το αντικείμενο του ελέγχου. Δηλαδή, εξετάζεται τι ακριβώς πρόκειται να ελεγχθεί, γιατί είναι σημαντική η διεξαγωγή του ελέγχου, ποιος σκοπός πρόκειται να επιτευχθεί και ποιοι θα ωφεληθούν από την διενέργεια του ελέγχου αυτού.
- Το δεύτερο μέρος αφορά το υποκείμενο του ελέγχου. Στο συγκεκριμένο μέρος εξετάζεται αφενός ποια πρόσωπα θα οριστούν ως ελεγκτές και θα διενεργήσουν τον έλεγχο και αφετέρου ποια προσόντα πρέπει να διαθέτουν ώστε να μπορέσουν να φέρουν εις πέρας τους στόχους και τα καθήκοντα τους.
- Τέλος, το τρίτο μέρος των περιεχομένων της ελεγκτικής ορίζει τις ελεγκτικές διαδικασίες. Καθορίζονται, δηλαδή, ο τρόπος, η μεθοδολογία και τα εργαλεία του θα χρησιμοποιηθούν κατά την εκτέλεση του ελέγχου, καθώς οι ελεγκτές για κάθε συγκεκριμένο ελεγκτικό αποτέλεσμα που θέλουν να επιτύχουν, πρέπει να χρησιμοποιούν τον κατάλληλο συνδυασμό τους, με βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

3.2 Ορισμός και Βασικές Έννοιες της Ελεγκτικής

Ο όρος Ελεγκτική περιγράφει ένα ξεχωριστό κλάδο διοικητικών και οικονομικών επιστημών που διαμορφώνει ένα πλαίσιο γενικών κανόνων, όρων και προϋποθέσεων για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική μονάδα – φορέα που στοχεύει στη διαφύλαξη και σωστή διαχείριση των οικονομικών του πόρων, αλλά και στην ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. (Παπαστάθης, 2003)

Ιστορικά έχουν προταθεί διάφοροι ορισμοί της έννοιας του ελέγχου. Σύμφωνα με την Αμερικανική Ένωση Λογιστικής (American Accounting Association) η Ελεγκτική ορίζεται ως « μία συστηματική διαδικασία συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων, για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδεχόμενους χρήστες». (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Ένας άλλος ορισμός παρουσιάζει την Ελεγκτική ως « ένα σύνολο κανόνων, αρχών και ενεργειών, με βάση τις οποίες διενεργείται κάθε Λογιστικός – διαχειριστικός έλεγχος με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση. » (Τσακλάγκανος, 2005) Απαιτείται συστηματικός έλεγχος προσδιορισμού του είδους, της έκτασης, του τρόπου διενέργειας του ελέγχου των ενεργειών, ιδιαίτερα εκείνων που αφορούν στη διαχείριση των αρμόδιων οργάνων οικονομικών μονάδων για την πρόληψη, κατάχρηση, εξακρίβωση της ορθότητας, της νομιμότητας και σκοπιμότητας αυτών. (Δήμου, 2000)

Από μια άλλη σκοπιά « Ελεγκτική των επιχειρήσεων είναι σύνολο λογιστικών και οικονομοτεχνικών ενεργειών, που έχουν ως σκοπό την εξακρίβωση θεμάτων αναγομένων στην συναλλακτική και λειτουργική δράση των επιχειρήσεων. » (Τσακλάγκανος, 2005) Απαιτείται συστηματική διαδικασία συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό, για την συγκυρία άτομο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους αρμόδιους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια. (Καζαντζή, 2006)

Για την καλύτερη κατανόηση της Ελεγκτικής ως έννοια, λειτουργία και διαδικασία παρατίθενται παρακάτω η ερμηνεία ορισμένων όρων και εννοιών (Pantelidis et al., 2011):

- «Συστηματική διαδικασία»: περιγράφει μία λογική, δομημένη και καλά οργανωμένη σειρά βημάτων και διαδικασιών.
- «Συγκέντρωση και αξιολόγηση ελεγκτικών τεκμηρίων»: περιγράφει τη συνετή και αντικειμενική εξέταση των βασικών στοιχείων της διαδικασίας του ελέγχου και η ακριβοδίκαιη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.
- «Καθορισμός του βαθμού ανταπόκρισης πληροφοριών με καθορισμένα κριτήρια»: περιγράφει το κατά πόσο κοντά μπορεί να βρίσκονται οι μετρήσιμες πληροφορίες στα κριτήρια που έχουν προκαθοριστεί.
- «Ικανό και ανεξάρτητο πρόσωπο»: περιγράφει το σύνολο των επαγγελματικών και επιστημονικών εφοδίων και κριτηρίων που οφείλει να συγκεντρώνει ο ελεγκτής στο πρόσωπό του, καθώς κρίνονται αναγκαία για τη διεξαγωγή του ελέγχου. Είναι σημαντικό να διατηρεί τη γνώμη του ανεξάρτητη και ανεπηρέαστη κάτω από οποιαδήποτε συνθήκη.
- «Διατύπωση της γνώμης του ελεγκτή»: περιγράφει το στάδιο κατά το οποίο η τελική γνώμη του ελεγκτή θα πρέπει να παρουσιαστεί και να κατατεθεί εγγράφως προς τους ενδιαφερόμενους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης οντότητας. Η έγγραφη αυτή γνωστοποίηση γίνεται με τη χρήση πιστοποιητικών και εκθέσεων ελέγχου.
- «Συγκεκριμένη οικονομική μονάδα»: περιγράφει την οριοθέτηση του ελέγχου και των κατ' επέκταση των ευθυνών που αναλαμβάνει ο αρμόδιος ελεγκτής και αφορά τον προσδιορισμό της οικονομικής μονάδας που θα υπαχθεί σε έλεγχο (επιχείρηση, εταιρεία, οργανισμός, κλπ) και το χρονικό εύρος που θα καλύψει ο έλεγχος.

3.3 Ιστορική Αναδρομή της Ελεγκτικής και του Εσωτερικού Ελέγχου

Η αρχική θεσμοθέτηση του Ελέγχου προκλήθηκε από την αναγκαιότητα επισκόπησης των καθημερινών οικονομικών συναλλαγών και εξασφάλισης της διαφάνειας στη διαχείριση του Δημοσίου Χρήματος (Τσακλαγκάνος, 1997). Εξέλιξη αυτού, φαίνεται να αποτελεί ο Εσωτερικός Έλεγχος, ο οποίος δημιουργήθηκε με σκοπό τον περιορισμό των λαθών από τη

τήρηση των αρχείων, για την αποφυγή της κατάχρησης των περιουσιακών στοιχείων και την απάτη στο εσωτερικό των επιχειρήσεων και λοιπών οικονομικών οργανισμών.

Το 3000 π.Χ οι Νινευίτες της αρχαίας Βαβυλώνας δημιούργησαν τους πρώτους εμπορικούς νόμους και λογιστικές εκθέσεις. Επίσης, στην Αρχαία Αίγυπτο οι Φαραώ ασχολήθηκαν με τη φορολόγηση της συγκομιδής των σιτηρών, δημιουργώντας το αξίωμα των «Επιστατών» για τα σιτηρά.

Στην Αρχαία Αθήνα, περίπου το 300 π.Χ., ο έλεγχος κάνει την εμφάνισή του για πρώτη φορά στην Ελλάδα, με τη σύσταση του συνεδρίου των «Λογιστών», ως θεσμός για την επιχείρηση των οικονομικών της πόλης – κράτους. Ακόμα, υπήρχαν οι «Εύθηννοι», οι οποίοι μαζί με τους Λογιστές, ασκούσαν τον έλεγχο τόσο στους λογαριασμούς «Διαχειρίσεως» των αρχόντων, όταν αυτοί αποχωρούσαν από τα δημόσια αξιώματα, όσο και στα δημόσια δάνεια που εξέδιδαν οι τραπεζίτες προς τις πόλεις δίχως τόκο. Στην υπόλοιπη Ελλάδα οργανώθηκαν τα σώματα των «Εξεταστών» και των «Απολόγων», οι οποίοι ήταν επιφορτισμένοι με διάφορες ελεγκτικές αρμοδιότητες.

Η Ιταλία αποτέλεσε χώρα σταθμό για τις εξελίξεις της λογιστικής και της ελεγκτικής. Πιο συγκεκριμένα, στην Αρχαία Ρώμη δημιουργήθηκαν οι «Υπατοι», οι «Κήνσορες», οι «Τιμητές» και οι «Ταμίες», οι οποίοι είχαν επωμιστεί την υποχρέωση να υποβάλουν εκθέσεις στη Σύγκλητο σχετικά με τη διαχείριση του Δημόσιου Χρήματος. Αργότερα, στα τέλη του μεσαιώνα, η πόλη της Πίζας είχε πλέον τον επίσημο ελεγκτή των οικονομικών της στοιχείων, ενώ το 1581 διαμορφώθηκε στη Βενετία η «Ένωση Επαγγελματιών Ελεγκτών». (Καζαντζής, 2006)

Επίσης, η Γαλλία του 17^{ου} αιώνα, ασχολήθηκε με την εφαρμογή μεθοδικών συστημάτων λογιστικών ελέγχων, την ίδρυση του «Ελεγκτικού Συνεδρίου» και την επαλήθευση των λογαριασμών, από τον διακεκριμένο μαθηματικό Bareme. (Τσακλαγκάνος, 1997)

Οι οικονομικές κρίσεις που στιγματίσαν τα έτη 1825 και 1836 σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της βιοτεχνίας και την ενίσχυση της βιομηχανίας, συντέλεσαν στη διάδοση των λογιστικών ελέγχων στην Μ. Βρετανία και στη συστηματοποίησή τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Αγγλία να καθιερωθεί ως η πατρίδα της σύγχρονης Ελεγκτικής. (Δήμου, 2000)

Η σπουδαία τεχνολογική εξέλιξη που σημάδεψε τον 20^ο αιώνα και η δυναμική εφαρμογή της στη παραγωγική διαδικασία, κατέστησαν δυνατή την μεγέθυνση των επιχειρήσεων, την αύξηση της μετοχικής βάσης και την ανάπτυξη σύγχρονων κεφαλαιαγορών. Παράλληλα όμως, μέσα σε αυτό το νέο, σύγχρονο και περίπλοκο περιβάλλον, αυξήθηκε και η πολυπλοκότητα στην οργάνωση και τη διαχείριση των επιχειρήσεων. Όλες αυτές οι αλλαγές στην οργάνωση και διοίκηση, στη λογιστική και ελεγκτική απέδειξαν πως ο ρόλος του ελέγχου είναι η επιβεβαίωση της ορθής και αληθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων και των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων και όχι μόνο η αποτροπή δημιουργίας λαθών και απατών. (Καραμάνης, 2008)

3.4 Η Σημασία και η Αναγκαιότητα της Ελεγκτικής και των Ελέγχων

Εξαιτίας των ατελειών της ανθρώπινης φύσης, τον γρήγορο εντοπισμό των λογιστικών λαθών, την εκρηκτική σχέση μεταξύ ιδιοκτησίας – μετόχων και διαχείρισης και την ανάγκη για συνεχή, έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση και πληροφόρηση, η ελεγκτική βρήκε πρόσφορο έδαφος ώστε να διαμορφώσει τις σημαντικότερες βάσεις για την θεμελίωση και την εδραίωση του ελέγχου. (Καζαντζής, 2006)

Πιο συγκεκριμένα, οι ατέλειες της ανθρώπινης φύσης κάνουν τον άνθρωπο περισσότερο επιρρεπή σε λάθη, αστοχίες και ευάλωτο σε αδυναμίες. Παρά την εξέλιξη των επιστημών και των κοινωνικοπολιτικών και οικονομικών συνθηκών, ο ανθρώπινος παράγοντας παραμένει τρωτός και αδύναμος. Μπορεί να επηρεαστεί είτε θετικά, είτε αρνητικά και να οξύνει ή να αμβλύνει τις ατέλειες και τις αδυναμίες του. Δεν θα καταφέρει, όμως, να τις εξαλείψει πλήρως. (Γρηγοράκος, 1989)

Τα λογιστικά λάθη, είτε γίνονται σκόπιμα, είτε όχι, αλλοιώνουν τα οικονομικά αποτελέσματα των οντοτήτων και διαστρεφώνουν την τελική εικόνα των οικονομικών τους καταστάσεων. Το γεγονός αυτό διαμορφώνει για τους ενδιαφερόμενους ένα κλίμα ασάφειας και παραπληροφόρησης, ενώ ακόμα μπορεί να τους οδηγήσει και στην εξαπάτησή. Συνεπώς, ο έγκαιρος εντοπισμός και η διόρθωση των λογιστικών σφαλμάτων είναι η κυρίαρχη βάση της εφαρμογής της Ελεγκτικής πρακτικής. Κατά τον Bande (1996) τα σφάλματα διακρίνονται σε: σφάλματα λογιστικής ερμηνείας, σφάλματα παραλείψεων, σφάλματα αποδόσεων, σφάλματα αρχών, αριθμητικά σφάλματα και σφάλματα λόγω εκτέλεσης λογιστικών εργασιών.

Η σχέση μεταξύ της ιδιοκτησίας - διοίκησης και του διαχειριστή τείνει να διέπεται και να περιγράφεται από αντικρουόμενα συμφέροντα, καθώς ο πρώτος δεν έχει πρόσβαση σε πληροφορίες και οικονομικά στοιχεία., ενώ ο τελευταίος έχει εξουσία πάνω στον έλεγχο και τη διαχείριση των οικονομικών στοιχείων της οντότητας. Καθίσταται σαφές πως υπάρχει ανάγκη για διαφάνεια, διασφάλιση και προστασία των πόρων της ιδιοκτησίας.

Όσο οι κοινωνίες μεγαλώνουν και γίνονται περισσότερο σύνθετες , τόσο αυξάνονται και οι πιθανότητες για παροχή αναξιόπιστων πληροφοριών στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα. Παρά την προσπάθεια ορισμένων να αποκρύπτουν στοιχεία, οι αξιόπιστες πληροφορίες και τα πραγματικά γεγονότα συνθέτουν την ορθότητα των οικονομικών καταστάσεων και τη ρεαλιστική εικόνα των επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα, αποφεύγεται και η αναποτελεσματική κατανομή των πόρων. Για τη λήψη ορθολογικών και αμερόληπτων αποφάσεων απαιτείται αναγκαία, ακριβής και αξιόπιστη πληροφόρηση, απαλλαγμένη από προλήψεις και σκοπιμότητες, ενώ γίνεται λόγος για ανάγκη ελέγχου και πιστοποίησης της πληροφορίας αυτής από ένα ανεξάρτητο και έμπειρο άτομο.

3.5 Κατηγορίες Ελέγχων

Ανάλογα με τις ανάγκες του ελέγχου και του επιθυμητού αποτελέσματος της ελεγχόμενης οντότητας επιλέγεται κάθε φορά το κατάλληλο είδος ελέγχου. Διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με το εύρος, την περιοδικότητα, τον σκοπό και την ιδιότητα του ελεγκτή. (Καζαντζής 2006, Τσακλαγκάνος 2008, Meigs &Larsen 1985)

Ανάλογα με τη σχέση εξάρτησης που παρατηρείται μεταξύ ελεγκτή και ελεγχόμενου φορέα καθώς και της ειδικότητας του ατόμου που διενεργεί τον έλεγχο, οδηγούμαστε στις ακόλουθες διακρίσεις της Ελεγκτικής:

- **Εσωτερική Ελεγκτική:** διενεργείται από άτομα που διαθέτουν τα απαραίτητα ελεγκτικά προσόντα, εξειδικευμένες γνώσεις, δεξιότητες και κατάλληλη εμπειρία, αλλά ταυτόχρονα διατηρούν και σχέση εξαρτημένης εργασίας με την ελεγχόμενη οντότητα, καθώς διαθέτουν και την ιδιότητα του υπαλλήλου. Για αυτό μπορεί να σχετίζεται και ενδεχομένων να διατηρεί σχέσεις με άτομα και στελέχη της διοίκησης, τα οποία επηρεάζουν και καθορίζουν τη πορεία του οργανισμού. Επιπλέον, ο εσωτερικός ελεγκτής, ως εργαζόμενος οφείλει να υπακούει και να τιθασεύει απέναντι στον εσωτερικό

κανονισμό και τις υποδείξεις της διοίκησης, οι οποίες μπορεί να μη συνάδουν με τα ελεγκτικά πρότυπα και κριτήρια.

- Εξωτερική Ελεγκτική: διενεργείται είτε από φυσικά είτε από νομικά πρόσωπα, τα οποία είναι πλήρως ανεξάρτητα από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα, αλλά και έναντι οποιασδήποτε Δημόσιας Αρχής, δεν σχετίζονται οικονομικά με την εν λόγω οντότητα, δεν διατηρούν οποιαδήποτε σχέση με μετόχους ή και μέλη της διοίκησης, κατέχουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και διαθέτουν τα όλα τα αναγκαία επιστημονικά εφόδια για τη διεξαγωγή του ελέγχου, όπως αυτά περιγράφονται στο άρθρο 4 του ν.3693/08.
- Κρατική Ελεγκτική: διενεργείται από ημι-κρατικούς ή κρατικούς φορείς και αποτελείται από τον φορολογικό έλεγχο, τον έλεγχο του Γενικού Λογιστηρίου του κράτους, τον έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τον έλεγχο του επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, της Τράπεζας της Ελλάδος και τον έλεγχο από το Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

Ανάλογα με το εύρος του ελέγχου, διακρίνονται σε γενικούς και ειδικούς.

Αναλυτικότερα:

- Γενικός Έλεγχος: αφορά το σύνολο των δραστηριοτήτων της εκάστοτε εταιρείας, εκτελείται με βάση τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και έχουν ως σκοπό την έκφραση γνώμης τους ελεγκτή για την ορθή και ομαλή απεικόνιση των αποτελεσμάτων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και την τήρηση των διαδικασιών για την επίτευξη των στόχων της.
- Ειδικός Έλεγχος: αφορά τον έλεγχο συγκεκριμένων λογαριασμών ή τμημάτων ή διαδικασιών, όπως για παράδειγμα έλεγχος ταμείου, διενεργούνται αιφνιδιαστικά χωρίς καμία προειδοποίηση, προκειμένου να διαπιστωθούν οποιαδήποτε λάθη, είτε εκούσια, είτε ακούσια.

Ανάλογα με τη περιοδικότητα διεξαγωγής των ελέγχων διακρίνονται σε μόνιμους, τακτικούς και έκτακτους, όπου:

- Μόνιμος: διεξάγεται καθ' όλη τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης της οντότητας.
- Τακτικός: διεξάγεται σε τακτά χρονικά διαστήματα μέσα στην οικονομική χρήση της οντότητας (έτος, εξάμηνο, τρίμηνο)
- Έκτακτος: διεξάγεται σε τυχαίες χρονικές στιγμές.

Ανάλογα με τελικό στόχο που επιθυμούν να επιτύχουν διακρίνονται σε προληπτικούς σε κατασταλτικούς :

- Προληπτικός Έλεγχος: διεξάγεται για τη πρόληψη σφαλμάτων και ατασθαλιών
- Κατασταλτικός Έλεγχος: διεξάγεται για την εύρεση, τη καταστολή και την αντιμετώπιση των λαθών που προέκυψαν, εσκεμμένα ή μη.

Ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εκτελούνται διακρίνονται σε υποχρεωτικούς και προαιρετικούς:

- Υποχρεωτικός Έλεγχος: διεξάγεται λόγω επιβολής του από νομοθετικές διατάξεις, δικαστικές υπηρεσίες και κρατικούς φορείς.
- Προαιρετικός Έλεγχος: διεξάγεται λόγω απαίτησης της διοίκησης ή των μετόχων για εσωτερική, ιδία χρήση.

Τέλος, ανάλογα με τον τομέα τον οποίο διερευνούν, διακρίνονται σε διαχειριστικούς, διοικητικούς και φορολογικούς:

- Διαχειριστικός Έλεγχος: έχει ως αντικείμενο τη διαχείριση των οικονομικών της ελεγχόμενης οντότητας.
- Διοικητικός Έλεγχος: έχει ως αντικείμενο τη παρακολούθηση της ορθής και πιστής εφαρμογής των διαδικασιών που εφαρμόζονται στην οντότητα.
- Φορολογικός Έλεγχος: έχει ως αντικείμενο τη παρακολούθηση της ορθής τήρησης των φορολογικών υποχρεώσεων της οντότητας και τη συμμόρφωση της με τη φορολογική νομοθεσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

4.1 Εισαγωγή στον Εσωτερικό Έλεγχο

Ο εσωτερικός έλεγχος αναφέρεται ως μια υψηλού επιπέδου παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών. Εξάλλου, «η επιτυχία του Εσωτερικού Ελέγχου είναι να προσδιορίζει και να αξιολογεί τους επιχειρηματικούς κινδύνους και η διοίκηση να τους διαχειρίζεται.» (Παπαστάθης, 2014)

Ο εσωτερικός έλεγχος αναγνωρίζεται ως ένας από τους τέσσερις πυλώνες διακυβέρνησης, μέσω του οποίου διασφαλίζεται η σωστή εφαρμογή των κανόνων που διέπουν την εταιρική διακυβέρνηση. (Παπαστάθης, 2014)

Μια σύγχρονη αντίληψη θέλει τον εσωτερικό έλεγχο να συσχετίζεται με τις πιο βασικές επιστήμες της διοίκησης και συγκεκριμένα με την ελεγκτική, την οικονομική των επιχειρήσεων, τη στατιστική και τη διοίκηση. Ο εσωτερικός έλεγχος παίρνει τις γνώσεις, τις τεχνικές, την μεθοδολογία και την πληροφόρηση ώστε να καταλήξει στο αποτέλεσμα του συγκεκριμένου ελέγχου. (Παπαστάθης, 2014)

Τα πρόσωπα που διενεργούν τον εσωτερικό έλεγχο ονομάζονται εσωτερικοί ελεγκτές και πρόκειται για στελέχη της ίδιας της επιχείρησης. Από τον έλεγχο που διενεργείται στις διαδικασίες παρέχονται στην διοίκηση σημαντικές πληροφορίες, ώστε να ληφθούν οι κατάλληλες αποφάσεις για την καλύτερη λειτουργία της οντότητας. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης 2017)

Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται από υπαλλήλους της εταιρίας και περιλαμβάνει τον διοικητικό, τον λογιστικό και διαχειριστικό έλεγχο. Ο διοικητικός έλεγχος ασχολείται με την αξιολόγηση των διαδικασιών, των μεθόδων και των συστημάτων ελέγχου της εταιρίας ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Ο λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος ασχολείται με τον έλεγχο των λογιστικών διαδικασιών και μεθόδων. (Τσακλάγκανος, 2005)

4.2 Η Έννοια Του Εσωτερικού Ελέγχου

Η Επιτροπή των Διεθνών Ελεγκτικών Οδηγιών ορίζει τον εσωτερικό έλεγχο ως «το σύνολο των μεθόδων, διαδικασιών και πολιτικών τα οποία εφαρμόζει η οικονομική μονάδα μέσα στα πλαίσια της κατάλληλης οργανωτικής δομής για να εξασφαλίσει την ομαλή και αποδοτική λειτουργία της. Το πλέγμα αυτό των πολιτικών και των μέτρων ελέγχου καλύπτει όλες τις δραστηριότητες, λειτουργικές και μη λειτουργικές.» (Παπάς, 1999)

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο των Αμερικανών Ορκωτών Λογιστών (AICPA) ο εσωτερικός έλεγχος «αποτελεί το σχέδιο οργάνωσης και όλες τις συντονισμένες προσπάθειες, μέθοδοι και μέτρα που υιοθετούνται εντός μιας επιχείρησης, για τη διαφύλαξη και προστασία των περιουσιακών της στοιχείων, τον έλεγχο της ακρίβειας και αξιοπιστίας των λογιστικών στοιχείων, την προώθηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας και την ενθάρρυνση της διατήρησης της προδιαγραμμένης επιχειρηματικής πολιτικής.» (Τσακλάγκανος, 2005)

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών όρισε τον εσωτερικό έλεγχο ως «μία ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, επαρκώς σχεδιασμένη και οργανωμένη, που μέσω των τεχνικών και επιστημονικών προσεγγίσεων, αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (λειτουργίες-εφαρμογή διαδικασιών)», η οποία στο να διαπιστώσει εάν οι προς έλεγχο πληροφορίες έχουν προκύψει με βάση καθορισμένα κριτήρια. (Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011)

Από όλες τις εννοιολογικές προσεγγίσεις καθίσταται σαφές ότι ο εσωτερικός έλεγχος (Internal audit) δεν είναι ένα μονοδιάστατο εργαλείο ελέγχου της ορθότητας των καταστάσεων, αλλά αποτελεί συστατικό στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης, διαδραματίζει κομβικό ρόλο στην αξιοπιστία των εκθέσεων - αναφορών των οικονομικών επιτελείων και παρέχει μοναδική υπηρεσία αποτελώντας προστιθέμενη αξία για την οικονομική μονάδα προς την επίτευξη των δεικτών αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητά της. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ένα υγιές Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου παρέχει στην οικονομική μονάδα τη διασφάλιση, ότι δεν θα εμποδιστεί στην επίτευξη των στρατηγικών και επιχειρησιακών της στόχων και γενικότερα, ο εσωτερικός έλεγχος είναι η αναγκαία λειτουργία του σύγχρονου «management», είναι ο σύμβουλος του σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. (Hermanson, 2012)

4.3 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

Ως σύστημα εσωτερικού ελέγχου (Internal Control System) νοείται ένα καλά οργανωμένο και σωστά δομημένο σύνολο λειτουργιών και διαδικασιών που θεσπίζει η οικονομική οντότητα έτσι ώστε να εφαρμοστούν και να τηρηθούν οι αρχές και οι στρατηγικές της, με απώτερο σκοπό να εξασφαλιστούν τα συμφέροντα της, η σωστή λειτουργία της και η επίτευξη των στόχων της (Παπαστάθης, 2014). Πρόκειται για ένα χρήσιμο εργαλείο ελέγχου, το οποίο περιλαμβάνει την εποπτεία των λειτουργιών της εκάστοτε οικονομικής οντότητας. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Αν και η αναγκαιότητα ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου θεωρείται δεδομένη, θα πρέπει να προσαρμόζεται η δομή του με τις ανάγκες της κάθε εταιρείας, καθώς διαφέρουν ως προς το μέγεθος και τη πολυπλοκότητα του. Η ύπαρξη ενός οργανωμένου συστήματος ελέγχου διαπιστώνεται μέσα από τις δικλίδες ασφαλείας του και την εξασφάλιση της σωστής λειτουργίας σε σχέση με την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Βασικός στόχος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι η εφαρμογή των στρατηγικών στόχων της εταιρείας και η δυνατότητα μέτρηση και σύγκριση του αποτελέσματος σε σχέση με τους αρχικούς της στόχους. Επίσης, αποσκοπεί στην συμμόρφωση της εταιρείας με τους νόμους του Εθνικού και Διεθνούς δικαίου. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013)

Επιπλέον, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ασχολείται με την αξιοποίηση και τη σωστή διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού και οικονομικών πόρων, στοχεύοντας στον καταμερισμό αρμοδιοτήτων και υποχρεώσεων μεταξύ των τμημάτων με άριστο τρόπο και ρυθμίζει τις σχέσεις τόσο μεταξύ των εργαζομένων όσο και μεταξύ των τμημάτων, ώστε να συνεργάζονται αποτελεσματικά. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013)

Επιπρόσθετα, το σύστημα αυτό στοχεύει στην καθιέρωση των δικλίδων ασφαλείας ελέγχου ώστε να συμβάλλει στον συντονισμό και την ισορροπημένη συνύπαρξη μεταξύ των λειτουργιών του και με τη διασφάλιση των περιουσιακών της στοιχείων από κλοπές ή καταστροφές. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013)

Τέλος, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι δομημένο από κανόνες επιχειρησιακούς και επιχειρηματικής συμπεριφοράς ώστε να υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου με τον καλύτερο τρόπο, διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα της εταιρείας. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013)

4.4 Ο Σκοπός και η Αναγκαιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου

Ο αντικειμενικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από την ειδικευμένη και την υψηλού επιπέδου παροχή υπηρεσιών προς την διοίκηση μέσα από την συνεχόμενη αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ώστε να λειτουργεί αποτελεσματικά η εταιρία και να παρέχονται οι σχετικές συμβουλές με το ελάχιστο κόστος (Παπαστάθης 2003, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013). Παρακάτω γίνεται αναφορά για τους λόγους που ο εσωτερικός έλεγχος είναι αναγκαίος και σημαντικός για κάθε οικονομική μονάδα.

4.4.1 Η Αναγκαιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου

Στην εποχή στην οποία βρισκόμαστε, η διοίκηση των επιχειρήσεων γίνεται όλο ένα και πολυπλοκότερη, καθώς μεγάλες επιχειρήσεις και οργανισμοί τείνουν να αποτελούνται από πολλές διευθύνσεις και τμήματα, με αποτέλεσμα η επίβλεψή τους να καθίσταται δυσχερέστερη. Μάλιστα, το πρόβλημα αυτό εντείνεται στις περιπτώσεις που δεν γίνεται χρήση ηλεκτρονικής τεχνολογίας. Διότι, μέσω της τεχνολογίας η συγκέντρωση διαφόρων πληροφοριών, οικονομικών, τεχνικών και άλλων σε αξίες και ποσότητες γίνεται ευκολότερη και διευκολύνεται το έργο των διευθυντών, οι οποίοι με τη σειρά τους χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αυτές για τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων (Hamilton, 2005).

Η αξιοπιστία όμως των οικονομικών και τεχνικών πληροφοριών και στοιχείων εξαρτάται κυρίως από τις ακολουθούμενες διαδικασίες, καθώς και τον έλεγχο και αξιολόγηση αυτών. Έτσι για αυτόν τον λόγο απαιτείται ένας συνεχής εσωτερικός έλεγχος, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσον οι στόχοι και οι στρατηγικές της επιχείρησης ακολουθούνται σωστά από τα διάφορα επίπεδα του Management και των εργαζομένων, κατά πόσο επιτυγχάνονται οι αναμενόμενες αποδόσεις, κατά πόσον υπολογίζονται σωστά οι αποκλίσεις και αν αυτές

ανακοινώνονται στους αρμόδιους υπεύθυνους και αν τελικά λαμβάνονται οι διορθωτικές ενέργειες που θα έπρεπε να ληφθούν.

Γενικότερα, η ευρεία και καθολική έννοια του εσωτερικού ελέγχου αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα, αν την εξετάσουμε σε σχέση τόσο με τη συνθετότητα όσο και με την πολυπλοκότητα των δομών και των απαιτήσεων των σημερινών μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων.

Έτσι ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σπουδαιότητα και τείνει να εξελιχθεί σε μια τεχνική εξέχουσας σημασίας, η οποία επιτρέπει στη διοίκηση των πολύπλοκων αυτών οργανισμών να λειτουργεί αποδοτικά και με υψηλή παραγωγικότητα. (Καζαντζής, 2006)

Τέλος, η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου υπαγορεύεται και από τη σημασία που έχει ο εσωτερικός έλεγχος για τον εξωτερικό ορκωτό ελεγκτή λογιστή, καθώς το σύστημα και η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου, το οποίο χρησιμοποιείται από την επιχείρηση θα καθορίσει το πρότυπο και τη διαδικασία του εξωτερικού ελέγχου. (Αληφαντής, 2010)

Επίσης, οι εξωτερικοί ελεγκτές εξετάζουν και αξιολογούν το εφαρμοζόμενο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, ώστε να καταφέρουν να πεισθούν για την αξιοπιστία των λογιστικών δεδομένων, που τους παρέχονται, και επιπλέον αυτού να μπορέσουν να καθορίσουν το πρόγραμμα και το χρονοδιάγραμμα της ελεγκτικής διαδικασίας, κάτι το οποίο είναι απαραίτητο για την έκφραση γνώμης επί της ειλικρίνειας και αξιοπιστίας των Χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που πρόκειται να δημοσιευτούν στην συνέχεια. (Αληφαντής, 2010)

4.4.2 Ο Σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου

Κατά γενική ομολογία, η εφαρμογή των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου βοηθά τις διοικήσεις των οικονομικών μονάδων, μέσω της αξιολόγησης της αποδοτικότητας του Management, να αξιοποιούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το ανθρώπινο δυναμικό τους και τα περιουσιακά τους στοιχεία. (Τσακλάγκανος, 2005) Επιπλέον, τις βοηθά να ελέγξουν και να εκτιμήσουν τη λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως προς την επάρκεια του, με σκοπό να προτείνουν μία σειρά βελτιωτικών και διορθωτικών μέτρων, έτσι ώστε να

εφαρμόζονται οι κανονισμοί, οι διαδικασίες και οι πολιτικές τους. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Ως αντικειμενικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να θεωρηθεί η επιδίωξη μακροχρόνιας οικονομικής ενίσχυσης της οικονομικής οντότητας και η προστασία του εταιρικού συμφέροντος. (Παπαστάθης, 2014) Ακολουθούν η αξιολόγηση της απόδοσης των επενδύσεων με βάση τον αρχικό σχεδιασμό και των υπηρεσιών της οικονομικής οντότητας, η διαπίστωση της ακρίβειας, της πληρότητας και της εγκυρότητας των οικονομικών καταστάσεων και λογιστικών βιβλίων και ο έλεγχος των τμημάτων ως προς την ομαλή λειτουργία τους και τη σωστή στελέχωσή τους. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013) Επίσης, αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας προς τα στελέχη, ώστε να ασκούν με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα τα καθήκοντά τους και στη παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών με το ελάχιστο δυνατόν κόστος, ώστε να αυξηθούν τα οφέλη της οντότητας. (Παπαστάθης, 2014)

4.5 Είδη Εσωτερικού Ελέγχου

Ο Εσωτερικός Έλεγχος αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα στο δυναμικό των επιχειρήσεων που προσπαθεί να καλύψει ελεγκτικά το σύνολο των διαδικασιών και των λειτουργιών τους και να μη περιοριστεί σε έναν απλό και ενδεχομένως μονοδιάστατο έλεγχο οικονομικών καταστάσεων. Ο οικονομικός έλεγχος, ο έλεγχος απόδοσης, η γρήγορη απάντηση λογιστικού ελέγχου, οι υπηρεσίες αξιολόγησης, οι υπηρεσίες διευκόλυνσης, οι υπηρεσίες αποκατάστασης και οι συμβουλευτικές υπηρεσίες είναι ορισμένοι βασικοί τύποι ελέγχου.

Σύμφωνα με τον Καζαντή (2006) η κατηγοριοποίηση των ελέγχων μπορεί να γίνει με βάση το στοιχείο στο οποίο επιλέγει να δώσει έμφαση ο κάθε έλεγχος. Έτσι μπορούμε να διακρίνουμε :

1. Οικονομικός ή Λογιστικός Έλεγχος (Financial Audit): δίνεται έμφαση στη διαπίστωση της ορθής παρουσίασης, της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και των οικονομικών μεγεθών της οντότητας.
2. Διοικητικός Έλεγχος (Management Audit): προσδοκά στη σωστή διοίκηση των τμημάτων της επιχείρησης, στην άριστη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων, στον έλεγχο του οργανωτικού πλαισίου και των διαδικασιών που σχετίζονται με τη λήψη αποφάσεων, στη

συμμόρφωση προς αυτές και στην εκτίμηση του κατά πόσο οι διαδικασίες ή οι λειτουργίες συμβάλλουν θετικά στη λειτουργία της επιχείρησης.

3. Λειτουργικός ή Επιχειρησιακός Έλεγχος (Operational Audit): ασχολείται με την αξιολόγηση του κατά πόσο μια λειτουργία εκτελείται σύμφωνα με τους διοικητικούς και επιχειρησιακούς κανονισμούς που έχει θέσει η επιχείρηση, την εξακρίβωση του κατά πόσο οι πόροι που έχουν διατεθεί έχουν αξιοποιηθεί αποδοτικά, αποτελεσματικά και σύμφωνα με την πρόθεση της διοίκησης και την επαλήθευση εάν οι στόχοι της διοίκησης επιτυγχάνονται με τον πιο τελεσφόρο και αποδοτικό τρόπο.
4. Έλεγχος Παραγωγής (Production Audit): επιδιώκει την τήρηση των διαδικασιών σε όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας και των προβλεπόμενων παραγομένων ποσοτήτων που έχει στοχοθετήσει η εκάστοτε διοίκηση, σε μια συγκεκριμένη και προγραμματισμένη χρονική περίοδο.
5. Έλεγχος Συμμόρφωσης (Compliance Audit): αναπτύσσονται προγράμματα ελέγχου για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος συμμόρφωσης του οικονομικού οργανισμού, αξιολογείται εάν το πρόγραμμα προωθεί μια κουλτούρα που προάγει την ηθική και τη συμμόρφωση της συμπεριφοράς με επαρκείς Εσωτερικούς Ελέγχους που εμποδίζουν αποτελεσματικά τον εντοπισμό παραβιάσεων των νόμων, κανονισμών, πολιτικών ή κώδικα δεοντολογίας και διασφαλίζεται η γνωστοποίηση των προσδοκιών και των ευθυνών συμμόρφωσης στους εργαζομένους.

Αργότερα, οι Joskeski και Jovanova (2012) πρόσθεσαν έναν ακόμη οι τύποι εσωτερικού ελέγχου και είναι ο:

6. Έλεγχος projects: χρησιμοποιείται στην ανάπτυξη προγραμμάτων ελέγχου για την αξιολόγηση και τη συμμόρφωση εκείνων που χειρίζονται τα έργα κατασκευής της επιχείρησης. Στοιχεία αυτού του ελέγχου είναι: η λογιστική των συμβάσεων, οι διάφορες συμφωνίες, η τιμολόγηση, η διάκριση των επιλέξιμων δαπανών, οι αλλαγές σε παραγγελίες, τα διάφορα συνοδευτικά έγγραφα και δικαιολογητικά των δαπανών που πραγματοποιούνται.

4.6 Αρμοδιότητες Και Αρχές Του Εσωτερικού Ελέγχου

Η Υπηρεσία του Εσωτερικού Ελέγχου οργανώνεται σύμφωνα με τις αρμοδιότητες της, οι οποίες εκτός από εκτελεστικό περιεχόμενο έχουν και συμβουλευτικό χαρακτήρα. Οι εν λόγω

αρμοδιότητες της Υπηρεσία του Εσωτερικού Ελέγχου είναι (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017):

- Η εκτίμηση του επιπέδου συμμόρφωσης με τις θεσπισμένες διαδικασίες της διοικητικής και οικονομικής δραστηριότητας της επιχείρησης, καθώς και της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών και την αξιοπιστία των πληροφοριών που παράγονται.
- Η ενημέρωση της διοίκησης για τα αποτελέσματα του ελέγχου, η μεριμνά για την υλοποίηση των μέτρων που έχει αποφασίσει η διοίκηση, η κατάθεση προτάσεων και συστάσεων.
- Ο έλεγχος της πληρότητας, της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των στοιχείων, των λογιστικών εγγραφών και βιβλίων της επιχείρησης, αλλά και των οικονομικών καταστάσεων.
- Η αξιολόγηση των σχεδίων δράσης, των αποφάσεων και των διαδικασιών που έχει θεσπίσει η διοίκηση της επιχείρησης, το βαθμό της πιστής εφαρμογής τους και τη συμμόρφωση με την κείμενη νομοθεσία, και ειδικά με τη νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία της χρηματιστηριακής αγοράς.
- Ο έλεγχος σχετικά με τη πολιτική προσλήψεων, αξιολογήσεων και προαγωγών του προσωπικού.
- Η αξιολόγηση των σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνίας των εργαζομένων, τόσο εντός των τμημάτων, όσο και μεταξύ διαφορετικών τμημάτων της επιχείρησης.
- Η εκτίμηση του κόστους κάθε τμήματος της εταιρείας και η σύγκρισή του με το προϋπολογισθέν κόστος, αλλά και με το αντίστοιχο όφελος.
- Ο έλεγχος εάν η λειτουργία κάποιου τμήματος καταλήγει σε επικερδή ή ζημιογόνα δραστηριότητα.
- Ο εντοπισμός των σημείων που επιδέχονται βελτίωση και η υποβολή προτάσεων.
- Η αξιολόγηση της απόδοσης των επενδύσεων βάσει των αρχικών προϋπολογισμών και σχεδιασμών.
- Ο συστηματικός έλεγχος του επιχειρηματικού κινδύνου, η αναζήτηση αιτιών που τον προκαλούν και μέτρων αντιμετώπισής του.
- Η αξιολόγηση των διαδικασιών που έχουν θεσπιστεί για τη διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας.
- Η συνεργασία με τη διοίκηση με τους εξωτερικούς ελεγκτές σε ό, τι αφορά στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή των τακτικών και έκτακτων εξωτερικών ελέγχων.

- Η οργάνωση, ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και η εφαρμογή βασικών λειτουργιών και διαδικασιών της εταιρίας, που η ανάπτυξη τους βασίζεται στη μηχανοργάνωση και την πληροφορική.
- Ο έλεγχος της τήρησης των δεσμεύσεων που περιέχονται στα ενημερωτικά δελτία και τα επιχειρηματικά σχέδια της εταιρείας σχετικά με τη χρήση των κεφαλαίων που αντλήθηκαν.
- Ο έλεγχος της νομιμότητας των αμοιβών και πάσης φύσεως παροχών προς τα μέλη της διοικήσεως, αναφορικά με τις αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων.
- Ο έλεγχος των σχέσεων και των συναλλαγών της εταιρίας με τις συνδεδεμένες με αυτήν επιχειρήσεις ή με τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας.

Φυσικά, η άσκηση των ανωτέρω αρμοδιοτήτων, οι οποίες στοχεύουν στη ανάπτυξη ενός επαρκούς Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, θα πρέπει να βασίζεται στις ακόλουθες αρχές (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017) :

- ✓ Επαρκή λογιστική οργάνωση και κατάλληλη μηχανογραφική υποστήριξη.
- ✓ Σαφή διαχωρισμό των τριών βασικών λειτουργιών της οικονομικής μονάδας, δηλαδή της συναλλακτικής, της διαχειριστικής και της λογιστικής. Οι τρεις αυτές λειτουργίες θα πρέπει να είναι υπηρεσιακώς ανεξάρτητες και να ασκούνται από πρόσωπα τα οποία δεν θα συνδέονται με στενό προσωπικό ή οικογενειακό δεσμό.
- ✓ Κατανομή συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων και ευθυνών στο προσωπικό της οικονομικής μονάδας. Στο πλαίσιο αυτό, το προσωπικό θα πρέπει να διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα, ικανότητα και ακεραιότητα χαρακτήρα, αλλά και προσήλωση στους στόχους της διοίκησης. Ο σχεδιασμός των αρμοδιοτήτων του προσωπικού πρέπει να ανταποκρίνεται πάντοτε στη βασική αρχή: «ο ταμίας απαγορεύεται να είναι λογιστής» και αντίστροφα.
- ✓ Καθιέρωση μέτρων φυσικής προστασίας των περιουσιακών στοιχείων. Παράλληλα θα πρέπει να λαμβάνονται λογιστικών βιβλίων της μονάδας, αποκλείοντας την πρόσβαση σε αυτά μη αρμόδιων υπαλλήλων.
- ✓ Άμεση έκδοση στοιχείων για κάθε συναλλαγή, τα οποία θα είναι ήδη αριθμημένα και επικυρωμένα από το αρμόδιο πρόσωπο, αλλά και ορθή λογιστικοποίηση τους.
- ✓ Διενέργεια σε τακτά χρονικά διαστήματα φυσικών επαληθεύσεων, τόσο των περιουσιακών στοιχείων της μονάδας, όσο και των λογαριασμών που τηρεί, από πρόσωπο ανεξάρτητο από εκείνο που έχει την ευθύνη για την λογιστική παρακολούθηση και συμφωνία των τηρούμενων λογαριασμών.

4.7 Μεθοδολογία Εσωτερικού Ελέγχου

Για την ολοκλήρωση ενός έργου πρέπει να ακολουθηθούν συγκεκριμένα βήματα και διαδικασίες, προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις και τις ειδικές συνθήκες του καθενός. Έτσι και κατά την υλοποίηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου οι ελεγκτικές διαδικασίες διαφέρουν ως προς το αντικείμενο και το σκοπό, ανάλογα με την εταιρεία που εφαρμόζονται. Η εφαρμογή τους όμως γίνεται με βάση τις ίδιες αρχές. Τα βήματα που ακολουθούνται για την πραγματοποίηση του εσωτερικού ελέγχου είναι: 1) Προκαταρκτική Έρευνα, 2) Σύνταξη Προγράμματος Ελέγχου, 3) Επιτόπια Εργασία 4) Έκθεση Ελέγχου 5) Μεταγενέστερες Ενέργειες. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

4.7.1. Προκαταρκτική Έρευνα

Η διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου ξεκινά με τη προκαταρκτική έρευνα. Η προκαταρκτική έρευνα σχετίζεται με την συλλογή πληροφοριών και δεδομένων ώστε να καταρτιστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ελέγχου στο οποίο θα υποδεικνύονται λεπτομερώς οι διαδικασίες που θα ακολουθήσουν. Συγκεκριμένα, τα στάδια της προκαταρκτικής έρευνας είναι:

α) Προετοιμασία: Περιλαμβάνει τις ακόλουθες διαδικασίες:

- i. Το άνοιγμα ή την ενημέρωση του μόνιμου φακέλου σε περίπτωση που ο έλεγχος γίνεται πρώτη φορά ή πρόκειται για συνεχόμενο έλεγχο αντίστοιχα.
- ii. Τη μελέτη προηγούμενων φύλλων εργασίας και εκθέσεων ελέγχου που έχουν να κάνουν με τις ίδιες ή παρόμοιες δραστηριότητες.
- iii. Την αξιολόγηση της οργάνωσης της δραστηριότητας που ελέγχεται χρησιμοποιώντας οργανογράμματα και διάφορα επίσημα έντυπα.
- iv. Τη δημιουργία καταστάσεων υπενθύμισης, στις οποίες αναγράφονται τα στάδια που οφείλουν να ακολουθήσουν οι εσωτερικοί ελεγκτές. Στα δεξιά των εντύπων αυτών υπάρχει κενός χώρος, ο οποίος συμπληρώνεται από τον ίδιο τον ελεγκτή με το όνομα του, την ημερομηνία διενέργειας της εργασίας και το φύλλο εργασίας.

β) Δημιουργία Ερωτηματολογίων: Αποσκοπούν στην αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζεται στην επιχείρηση. Η αξιολόγηση αυτή γίνεται με τη

χρήση ερωτηματολογίων για να υπάρξει μια αρχική εκτίμηση του ελεγκτή για το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου της δραστηριότητας που πρόκειται να ελεγχθεί. Τα ερωτηματολόγια μπορούν να έχουν μια πρόχειρη ή τυποποιημένη και συγκεκριμένη μορφή. Συνηθίζεται η περίπτωση της τυποποιημένης μορφής ερωτηματολογίων.

γ) Διενέργεια αρχικών συναντήσεων και συνεντεύξεων: Στοχεύουν στην διευκρίνιση και επεξήγηση του σκοπού του ελέγχου στον καθορισμό ορισμένων διοικητικών θεμάτων και στην επίτευξη της καλύτερης δυνατής συνεργασίας μεταξύ ελεγκτή και στελεχών. Οι συναντήσεις αυτές γίνονται ανάμεσα στον εσωτερικό ελεγκτή και τους προϊσταμένους των δραστηριοτήτων που πρόκειται να ελεγχθούν. Πρέπει να προκαθορίζονται σε συγκεκριμένο χρόνο και ο ελεγκτής να ενημερώσει εγκαίρως τους διευθυντές των τμημάτων στα οποία θα πραγματοποιήσει την προκαταρκτική έρευνα.

δ) Γνώση του τρόπου λειτουργίας και των στόχων της δραστηριότητας: Ο ελεγκτής οφείλει να συλλέξει όσες περισσότερες πληροφορίες μπορεί για την δραστηριότητα που πρόκειται να ελεγχθεί. Ενδιάμεσα των πληροφοριών που συλλέγονται, πρέπει να φροντίσει να ενημερωθεί για:

- i. Την ύπαρξη τυχόν ειδικών έργων που βρίσκονται σε εξέλιξη.
- ii. Την ύπαρξη σχεδίων που έχουν αναπτυχθεί για πιθανή εφαρμογή τους στο μέλλον.
- iii. Την ύπαρξη οργανωτικών αλλαγών που έλαβαν χώρα πρόσφατα ή κατά το χρόνο που μεσολάβησε από τον προηγούμενο έλεγχο.
- iv. Την έκταση και τον τρόπο μεταφοράς εξουσιών και αρμοδιοτήτων, τυπικά και άτυπα.
- v. Τα έντυπα που χρησιμοποιούνται για την ολοκλήρωση των διαδικασιών, τα άτομα που εμπλέκονται στη διαδικασία, τεκμηριώνοντας τον ρόλο και την έκταση της εργασίας τους.

ε) Γνώση της διοίκησης και του προσωπικού που συμμετέχει στη δραστηριότητα: Κύρια αρμοδιότητα του εσωτερικού ελεγκτή στο στάδιο της προκαταρκτικής έρευνας αποτελεί και η αξιολόγηση της διοίκησης που σχετίζεται άμεσα με τον βαθμό των ελεγκτικών διαδικασιών που θα εφαρμοστούν. Πιθανά αρνητικά σημεία τα οποία μπορεί να εντοπίσει ο ελεγκτής σχετικά με τον τρόπο διοίκησης είναι τα εξής:

- i. Ανάθεση ευθυνών χωρίς αντίστοιχη εξουσία.
- ii. Σπατάλη του χρόνου τη διοίκησης σε προβλήματα παρά στην πρόληψη και αποφυγή αυτών.

- iii. Δημιουργία φόβου στο προσωπικό.
- iv. Άγνοια των καθηκόντων που εκτελεί κάθε υπάλληλος.
- v. Έλλειψη συστήματος παραπληροφόρησης.

στ) Διενέργεια φυσικής επισκόπησης: Αποτελεί μια παρατηρητική ενέργεια που αποκαλύπτει λεπτομερώς στον ελεγκτή τις εργασίες που πραγματοποιούνται σε κάθε δραστηριότητα και τον βοηθά να κατανοήσει τον τρόπο λειτουργίας ενός τμήματος. Σε ορισμένες περιπτώσεις τον βοηθά να εντοπίσει και την πηγή από την οποία προκύπτουν τα καίρια προβλήματα. Η διενέργεια φυσικής επισκόπησης πραγματοποιείται σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο ο ελεγκτής περιφέρεται στους χώρους δραστηριότητας, αποκτά μια οπτική εικόνα και συγκεντρώνει στοιχεία σχετικά με τα μέτρα διαφύλαξης των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και τον τρόπο εκτέλεσης των διαδικασιών. Στο δεύτερο στάδιο, ο ίδιος διενεργεί μια συνοπτική επισκόπηση η οποία ονομάζεται «walk-through».

ζ) Κατάρτιση διαγραμμάτων ροής διαδικασιών: Μέσω αυτών απεικονίζονται και αναλύονται σύνθετες κυρίως λειτουργίες. Ο ελεγκτής πρέπει να μεταφέρει αυτήν ακριβώς την εικόνα στους προϊσταμένους του αλλά και την αντίληψη των διαδικασιών που ακολουθούνται.

η) Εκτίμηση των κινδύνων: Αποτελεί ένα από τα βασικότερα στάδια, διότι το πρόγραμμα ελέγχου καταρτίζεται μετά την αξιολόγηση των κινδύνων κάθε δραστηριότητας. Ο ελεγκτής πρέπει να εξασφαλίζει επαρκή πληροφόρηση για τη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων από την ίδια την επιχείρηση, έτσι ώστε να αντιληφθεί την κουλτούρα της διοίκησης για την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με την επίτευξη των στόχων της και την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.

θ) Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της προκαταρκτικής έρευνας: Ο ελεγκτής μπορεί πλέον να διαμορφώσει άποψη για το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου της δραστηριότητας και να προχωρήσει στην επιλογή του κατάλληλου προγράμματος ελέγχου. Επιπλέον, παράλληλα με την ολοκλήρωση της προκαταρκτική έρευνας, οφείλει να παρουσιάσει τεκμηριωμένα στα φύλλα εργασίας του εμπειριστατωμένη αναφορά των κύριων αδυναμιών που εντοπίστηκαν, τα προτεινόμενα από αυτόν βήματα ελέγχου, την εκτίμηση του ελεγκτικού χρόνου που απαιτείται, την εκτίμηση των ημερομηνιών και προθεσμιών ολοκλήρωσης του ελέγχου και της έκθεσης και να υποβάλλει στους προϊστάμενους του για έγκριση.

Σε μεταγενέστερους ελέγχους ίσως κάποια από τα βήματα αυτά να μπορούν να παραλειφθούν ως ένα βαθμό, εφόσον οι συνθήκες κριθούν κατάλληλες κατά την άποψη του εσωτερικού ελεγκτή.

4.7.2. Σύνταξη Προγράμματος Ελέγχου

Στο σημείο αυτό, ο εσωτερικός ελεγκτής συντάσσει ένα πλάνο ελέγχου σε ετήσια αλλά και μακροπρόθεσμη βάση και διαμορφώνει τα χαρακτηριστικά της λειτουργίας του τμήματος που θα ελέγξει.

- Σε ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα περιγράφεται η μορφή και η ουσία του ελέγχου, που εξαρτώνται από το μέγεθος, τον ρυθμό ανάπτυξης, το είδος του κλάδου της επιχείρησης, τις κύριες δραστηριότητες και τους κινδύνους που μπορεί να προκύψουν, χωρίς βέβαια να έχει προηγηθεί η διενέργεια προκαταρκτικής έρευνας.
- Σε ένα ετήσιο πρόγραμμα περιγράφονται λεπτομερώς οι λειτουργίες κάθε ελεγκτικού έργου. Αναλυτικότερα, καθορίζεται η φύση του ελέγχου και περιγράφονται οι στόχοι του, αναφέρεται ο αριθμός του εργατικού προσωπικού που προβλέπεται ότι θα απαιτηθούν για την διεκπεραίωση του έργου, γίνεται ένας προϋπολογισμός του κόστους και του χρόνου που απαιτείται για την υλοποίησή του.

Παράλληλα με την εφαρμογή του προγράμματος ελέγχου, διενεργείτε αξιολόγηση του προγράμματος έτσι ώστε να προσαρμόζεται ταυτόχρονα με όσα υλοποιούνται στην πράξη.

4.7.3. Επιτόπια Εργασία (Field-Work)

Είναι η εργασία που εκτελεί ο εσωτερικός ελεγκτής για να πραγματοποιήσει τα στάδια που του υπαγορεύονται από το πρόγραμμα ελέγχου. Η «επιτόπια εργασία» δεν σημαίνει απαραίτητα πως ο έλεγχος οφείλει να γίνει στο χώρο της δραστηριότητας που ελέγχεται αφού αρκετές από τις ελεγκτικές εργασίες μπορούν να λάβουν χώρα στο γραφείο του ελεγκτή. Η «επιτόπια εργασία» αποτελείται από (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017):

- i. Ελέγχους διαδικασιών (test of controls): στοχεύουν στην αποτελεσματική λειτουργία των διαδικασιών, την αξιολόγηση της πρόληψης των σφαλμάτων από το σύστημα εσωτερικού

ελέγχου, ενέχουν κίνδυνο αποπροσανατολισμού των στόχων και σκοπών της εταιρείας και είναι οι εξής:

- Έλεγχοι εγκρίσεων (authorization tests)
- Έλεγχοι διενέργειας εργασιών (transaction processing tests)
- Έλεγχοι διαφύλαξης της περιουσίας (physical safeguard tests)

Ο πρώτος έχει ως σκοπό την επιβεβαίωση και αξιολόγηση των εγκρίσεων που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια των λειτουργιών της επιχείρησης, ενώ οι άλλοι δύο ασχολούνται με επιβεβαίωση ότι τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης φυλάσσονται και αξιοποιούνται αποτελεσματικά, έτσι ώστε σε αντίθετη περίπτωση να ληφθούν πρόσθετα μέτρα.

ii. Έλεγχοι τεκμηριώσεως εργασιών (substantive tests): διαμορφώνονται για να εντοπίζουν τάχιστα τα σφάλματα και ταυτόχρονα να προτείνουν βελτιώσεις, υπάρχει κίνδυνος μη ανίχνευσης του λάθους και διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Αναλυτικές διαδικασίες (analytical procedures): περιλαμβάνουν:
 1. Συγκρίσεις: μεταξύ αριθμητικών στοιχείων με στοιχεία προηγούμενων χρόνων, των προϋπολογισμών και του συγκεκριμένου κλάδου και στη συνέχεια αιτιολογούνται οι τάσεις και οι αποκλίσεις.
 2. Ανάλυση αριθμοδεικτών: εξάγονται δεδομένα με την αποδοτικότητα, τη ρευστότητα και την κεφαλαιακή διάρθρωση της επιχείρησης.
 3. Χονδρικοί υπολογισμοί (predictive tests): ο ελεγκτής προσπαθεί να υπολογίσει ένα εύρος στο οποίο κυμαίνονται άλλα μεγέθη.
- Λεπτομερειακοί έλεγχοι (detail tests): περιλαμβάνουν:
 1. Παρακολούθηση των περιουσιακών στοιχείων (assets controls): έλεγχοι που γίνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα για να εξακριβώσει ο ελεγκτής ότι υπάρχει η περιουσία της επιχείρησης, που αναφέρεται στα βιβλία της.
 2. Συγκέντρωση επιβεβαιωτικών απαντήσεων από εμπειρογνώμονες, είτε είναι μέλη της εταιρείας, είτε είναι ανεξάρτητοι.
 3. Συγκέντρωση επιβεβαιωτικών απαντήσεων από τρίτους: έχουν αυξημένη αποδεικτική ισχύ ως ελεγκτικές μαρτυρίες.
 4. Εξέταση αναλύσεων λογαριασμών και δεδομένων που παρουσιάζονται στα βιβλία της επιχείρησης.

5. Εξέταση συμφωνιών λογαριασμών (reconciliations): πραγματοποιείται στις περιπτώσεις που υπάρχουν απαιτήσεις και υποχρεώσεις μεταξύ της επιχείρησης και τρίτων, όπως πελατών, προμηθευτών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.
6. Έλεγχος παραστατικών (vouching): πρόκειται για μια χρονοβόρα διαδικασία και συνήθως ανατίθεται στους βοηθούς εσωτερικούς ελεγκτές, με τις αντίστοιχες κατευθυντήριες γραμμές.
7. Επιβεβαίωση αριθμητικών πράξεων: διενεργείτε παράλληλα με τις υπόλοιπες ελεγκτικές εργασίες.
8. Έλεγχος διαχωρισμού περιόδων (cut-off): επιβάλλεται να διατηρείται η αυτοτέλεια των περιόδων όπως ορίζει ο νόμος και η διοίκηση, έτσι ώστε να υπάρχει λογιστική ορθότητα, διοικητική πληροφόρηση αλλά και αποφυγή προστίμων.

4.7.4. Έκθεση Ελέγχου

Πρωτεύων στόχος της διεξαγωγής του ελέγχου είναι ο εντοπισμός εκείνων των σημείων που χρήζουν βελτίωσης. Επομένως, όσο έγκαιρα ενημερώνεται η διοίκηση για τα σημεία αυτά, τόσο έγκαιρα θα αποφασισθούν και θα ληφθούν διορθωτικά μέτρα, επιτυγχάνοντας το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για την οικονομική οντότητα.

Η έκθεση ελέγχου που συντάσσει ο εσωτερικών ελεγκτής αποτελεί την ουσιαστικότερη πληροφόρηση για την αξιολόγηση τόσο του έργου του όσο και του επαγγελματικού του επιπέδου. Σκοπός της έκθεσης ελέγχου είναι η παροχή πληροφοριών προς τη διοίκηση για τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από την έρευνα. Επιπλέον αποσκοπεί στο να κατευθύνει συμβουλευτικά τη διοίκηση ώστε με τις αποφάσεις της να προβεί στην επιδίωξη του βέλτιστου αποτελέσματος. Οι σκοποί αυτοί πρέπει να χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής κατά το στάδιο σύνταξης της έκθεσης ελέγχου και ο ελεγκτής οφείλει να έχει υπόψη τα παρακάτω:

- i. Ο στοχευμένος προσδιορισμός είτε της διαδικασίας είτε του σημείου που χρήζει βελτίωσης, αποτελεί το ουσιαστικότερο μέσω πληροφόρησης.
- ii. Η πραγματική και πειστική υποστήριξη των συμπερασμάτων και η απόδειξη αυτών και της σημασίας τους, είναι το πιο αξιόπιστο μέσο επίτευξης της πειθούς των παραληπτών της έκθεσης.

- iii. Η παρουσίαση δημιουργικών και εφικτών προτάσεων συμβάλει στον καθορισμό κατάλληλων ενεργειών ώστε να επιτευχθεί το ζητούμενο αποτέλεσμα. Η έκθεση ελέγχου, η θα πρέπει να είναι υπογεγραμμένη και να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένη δομή, περιεχόμενο και ποιοτικά χαρακτηριστικά. Ωστόσο σε πιθανή περίπτωση επείγουσας λήψης μέτρων, η διατύπωση των ευρημάτων του εσωτερικού ελέγχου πραγματοποιείται προφορικά, αλλά μετέπειτα συντάσσεται υποχρεωτικά και γραπτή έκθεση.

Το διαβιβαστικό σημείωμα αποσκοπεί στη συνοπτική και περιεκτική έκθεση προς τα στελέχη και μέλη της διοίκησης των κάτωθι θεμάτων:

1. το ελεγκτικό έργο που διεξήχθη,
2. τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε ο ελεγκτής,
3. τις προτάσεις του εσωτερικού ελεγκτή για την αντιμετώπιση των ευρημάτων,
4. μια γενική εικόνα για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της δραστηριότητας που πραγματοποιήθηκε ο έλεγχος.

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ακολουθεί σύστημα βαθμολόγησης των ελεγχόμενων δραστηριοτήτων, ο βαθμός του ελεγκτή πρέπει να παρουσιάζεται στο διαβιβαστικό σημείωμα και μάλιστα σε παραλληλισμό με τη βαθμολογία της προηγούμενης περιόδου. Τέλος, όταν τα ευρήματα είναι πολλά, στο διαβιβαστικό σημείωμα παρουσιάζονται τα βασικότερα από αυτά.

4.7.5. Μεταγενέστερες Ενέργειες (Follow-Up)

Πρόκειται για τη διαδικασία κατά την οποία ο εσωτερικός ελεγκτής αξιολογεί την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και το χρόνο εφαρμογής των ενεργειών που αποφασίζει η διοίκηση, σαν αποτέλεσμα των συνολικών ευρημάτων που προέκυψαν από την εργασία και τη συνεργασία των εσωτερικών και των εξωτερικών ελεγκτών. Το σύνολο των μεταγενέστερων ενεργειών καταλήγει σε μία μορφή έκθεσης ελέγχου.

Η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα της έκθεσης ελέγχου που κατατίθεται στη διοίκηση, συνδέεται άρρηκτα με την ποιότητα και αποτελεσματικότητα των μέτρων που λαμβάνονται. Η λήψη των διορθωτικών μέτρων αποτελείται από δύο μέρη:

- i. την επιλογή των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων, και
- ii. την εφαρμογή τους.

Η συμμετοχή των Εσωτερικών Ελεγκτών στην επιλογή των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων αναλογεί με την υποβολή των κατάλληλων προτάσεων αντιμετώπισης των ευρημάτων ελέγχου, όπως αναφέρονται στην έκθεση ελέγχου, ενώ η συμμετοχή των εσωτερικών ελέγχων στην εφαρμογή των επιλεγέντων διορθωτικών μέτρων αντιστοιχεί με την ολοκλήρωση της προσπάθειας για ένα καλά οργανωμένο και σχεδιασμένο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.

Ανάλογα με τη σπουδαιότητα και το χαρακτήρα των ευρημάτων, τα διορθωτικά μέτρα μπορεί να κυμαίνονται από ένα μικρό μέχρι ένα μεγάλο εύρος και περιλαμβάνουν:

1. τροποποίηση υπάρχουσας διαδικασίας,
2. δημιουργία νέας διαδικασίας (λειτουργικής, οικονομικής ή πληροφοριακής φύσεως),
3. ανάθεση πρόσθετων αρμοδιοτήτων,
4. κατάλληλο διαχωρισμό καθηκόντων χωρίς περιθώρια σύγκρουσης συμφερόντων,
5. ενσωμάτωση πρόσθετου ή διαφορετικού μέτρου ελέγχου και
6. συνυπολογισμοί οικονομικών μεγεθών.

4.8 Χαρακτηριστικά Αποτελέσματα Εσωτερικού Ελέγχου

Αναμφίβολα δεν υπάρχει ένα τέλειο σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Κάθε επιχείρηση είναι μοναδική και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου, το οποίο θα είναι κατάλληλο για όλες τις συνθήκες και περιστάσεις.

Τα ειδικά χαρακτηριστικά ελέγχου σε οποιοδήποτε σύστημα εξαρτώνται από συγκεκριμένους παράγοντες, όπως είναι το μέγεθος, η φύση των εργασιών της επιχείρησης, η οργανωτική διάρθρωση, καθώς και οι αντικειμενικοί στόχοι της επιχείρησης, για να διατυπώσουν ορισμένα γενικά χαρακτηριστικά τα οποία στην περίπτωση που εφαρμοστούν θα συμβάλλουν αποκλειστικά στο να βοηθήσουν την επιχείρηση να πετύχει τους βασικούς στόχους του εσωτερικού ελέγχου. (Παπάς, 1999)

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι (Καζαντζής, 2006):

- Ένα καλά μελετημένο & διαρθρωμένο οργανωτικό σχέδιο
- Ένα ικανοποιητικό σύστημα εξουσιοδότησης, αρμοδιοτήτων και ευθυνών

- Ορθολογική Λογιστική Διάρθρωση
- Σύγχρονη πολιτική προσωπικού
- Κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό εσωτερικού ελέγχου
- Μια ικανή και δραστήρια επιτροπή ελέγχου.

4.9 Αδυναμίες Εσωτερικού Ελέγχου

Το βασικό χαρακτηριστικό ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι η βεβαιότητα που παρέχει στη διοίκηση της οικονομικής οντότητας, ότι τα περιουσιακά της στοιχεία προστατεύονται και ότι δημιουργούνται αξιόπιστα οικονομικά στοιχεία, για την ορθολογική διοίκηση της οντότητας και για την σωστή προετοιμασία των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων.

Ωστόσο, η επιτυχία αυτή των στόχων του εσωτερικού ελέγχου δεν μπορεί να μη σχετίζεται στενά με το κόστος που απαιτείται για την παροχή υπηρεσιών και τη λειτουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Αυτό σημαίνει πως θα πρέπει η ωφέλεια που προκύπτει από την εφαρμογή μιας διαδικασίας ελέγχου, να υπερβαίνει το αντίστοιχο κόστος υιοθέτησής της. Παρά το γεγονός ότι το να μετρηθεί επακριβώς το κόστος καθώς και η ωφέλεια μιας διαδικασίας ελέγχου δεν είναι εύκολο, εν τούτοις θα πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια, μέσω της χρήσης εκτιμήσεων, η οποία θα συνδέει το κόστος του εσωτερικού ελέγχου με τα αντίστοιχα αναμενόμενα οφέλη του.

Επίσης, ως μια ακόμα αδυναμία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, μπορούμε να θεωρήσουμε την πιθανότητα να υπάρξει καταστρατήγηση και παραβίαση πολλών από τις αρχές του εσωτερικού ελέγχου. (Καζαντζής, 2006)

Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος είναι πιθανόν να καθίσταται αναποτελεσματικός στη περίπτωση κατά την οποία λειτουργεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να δικαιολογήσει ή και να συγκαλύψει ορισμένες παρατυπίες, καθώς και σφάλματα ή τυχόν παραλείψεις της Διοίκησης ή τμήματος του οργανισμού.

Τέλος, επειδή ο εσωτερικός έλεγχος στηρίζεται κατά βάση στον άνθρωπο, είναι πιθανόν τυχόν απροσεξίες, αβλεψίες, οδηγίες που δεν είναι εύκολα κατανοητές, καθώς και λάθη αναφορικά με τις εκτιμήσεις που γίνονται να οδηγήσουν σε αποδυνάμωση της

αποτελεσματικότητάς του. Γι αυτό και η οργάνωση της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου είναι εξέχουσα σημασίας ευθύνη που βαραίνει τον υπεύθυνο της Μονάδας. Όσο ακριβέστερες είναι οι δικλίδες ασφαλείας και όσο πιο ευδιάκριτες είναι οι αρμοδιότητες του κάθε ελεγκτή και πάντα σε συνδυασμό με ενδεδειγμένο έλεγχο, μειώνονται και οι πιθανότητες για ακούσιο ανθρώπινο λάθος και παράληψη. (Αληφαντής, 2010)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

5.1 Εσωτερικός Έλεγχος στις ΜΜΕ

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει πλήρως εναρμονιστεί με τη φιλοσοφία και την έννοια των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Στις αρχές του έτους 2005 (1^η Ιανουαρίου 2005) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επαναπροσδιόρισε τον ορισμό των ΜΜΕ και έθεσε νέες προϋποθέσεις και όρια ένταξης στη κατηγορία αυτή. Τα δύο βασικά κριτήρια αναγνώρισης των επιχειρήσεων ως Μικρομεσαίες αφορούν πρωτίστως τα όρια αναφορικά με τον αριθμό των εργαζομένων που απασχολούνται σε αυτές και δευτερευόντων τα όρια είτε του συνολικού ισολογισμού είτε του συνολικού κύκλου εργασιών τους, ανάλογα με την εταιρική μορφή και ταυτότητα που διαθέτουν.

Πιο συγκεκριμένα ορίζονται ως:

- Πολύ μικρές επιχειρήσεις αυτές που απασχολούν προσωπικό λιγότερο από 10 άτομα και έχουν συνολικό ισολογισμό ή κύκλο εργασιών 2.000.000,00 € .
- Μικρές επιχειρήσεις αυτές που απασχολούν προσωπικό μεταξύ 10 έως 49 ατόμων και έχουν συνολικό ισολογισμό ή κύκλο εργασιών 10.000.000,00 € .
- Μεσαίες επιχειρήσεις αυτές που απασχολούν προσωπικό μεταξύ 50 έως 249 ατόμων και έχουν συνολικό ισολογισμό 43.000.000,00 € ή κύκλο εργασιών 50.000.000,00 € .

Στην Ελλάδα, η κατηγορία των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων καταλαμβάνει μεγάλο κομμάτι επί του συνόλου και για αυτό κρίνεται σπουδαία η συμβολή τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Παρόλα το γεγονός αυτό, η έλλειψη διοικητικών και λειτουργικών ικανοτήτων των στελεχών, των διαχειριστών και των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων αυτών και σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση και πολιτική αστάθεια, οδηγούν μεγάλο αριθμό ΜΜΕ σε δυσλειτουργία και αποτυχία. Έτσι, δημιουργείται η ανάγκη οι Μικρομεσαίες επιχειρήσεις να διοικούνται και να ελέγχονται εσωτερικά, εφαρμόζοντας ένα κατάλληλο και επαρκές σύστημα εσωτερικού ελέγχου, με τελικό στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη και εξέλιξή τους.

Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι να βοηθήσει στον εξορθολογισμό των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και της νομιμοποίησης του συστήματος ελέγχου, προκειμένου να βελτιωθεί η οικονομική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων. Οι υγιείς και αποτελεσματικοί εσωτερικοί λογιστικοί έλεγχοι μπορούν να βοηθήσουν στον εντοπισμό των ελλείψεων εσωτερικού λογιστικού ελέγχου μιας μικρής εταιρείας, ενώ η ανάλυση πρακτικών προβλημάτων θα προωθήσει μια πιο αποτελεσματική και υγιέστερη ανάπτυξη για το μικρό αριθμό εισηγμένων εταιρειών. Για να συνδυάσει την πραγματική κατάσταση και τη θεωρητική βάση των μικρών και μεσαίων διοικητικών συμβουλίων των εισηγμένων εταιρειών, μπορεί να παρέχει καλύτερες προτάσεις και σχόλια για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, έτσι ώστε μέσω μιας πιο επιστημονικής ανάλυσης του εσωτερικού λογιστικού ελέγχου μικρών και μεσαίων -μεγέθη συμβούλια εισηγμένων εταιρειών, για τον εντοπισμό υπαρχόντων προβλημάτων, μπορούμε να προτείνουμε μια λογική προσέγγιση. (Wang, D., & Zhou, F. 2016)

5.2 Αρμοδιότητες στον Εσωτερικό Έλεγχο ΜΜΕ

Ο εσωτερικός έλεγχος, όπως έχει γίνει σαφές και από τη προηγούμενη ενότητα, δεν αποτελεί αποκλειστικό έργο ενός μόνο ανθρώπου. Για τη διεξαγωγή του χρειάζεται η συμμετοχή και η σύμπραξη όλων των μερών και των εργαζομένων, ανεξάρτητα από τη βαθμίδα ή το τμήμα στο οποίο απασχολούνται και η διάκριση των ρόλων και των ευθυνών των ενδιαφερόμενων μερών στις ΜΜΕ.

Ο κατάλληλος σχεδιασμός και η αποτελεσματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου στους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις, συνεπώς και στις ΜΜΕ, είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας τριών μερών και συγκεκριμένα των ελεγκτών, τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών, της Διοίκησης και του Διοικητικού Συμβουλίου.

Στο τμήμα της Διοίκησης, ο καθ' ύλην αρμόδιος για τη χάραξη και την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι ο Διευθύνων Σύμβουλος (CEO) της οντότητας. Ο Διευθύνων Σύμβουλος είναι το άτομο που θα δώσει εντολές και κατεύθυνση στα ανώτερα Διοικητικά Στελέχη και θα κρίνει τον τρόπο και το αποτέλεσμα του ελέγχου που διενεργείται από τους τελευταίους. Επιπλέον, ο τομέας της Διοίκησης έχει την αποκλειστική ευθύνη καθορισμού ενός αποδεκτού επιπέδου κινδύνου για τον οργανισμό, προσδιορίζοντας ταυτόχρονα και το επίπεδο αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου. Ωστόσο στη κατηγορία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεις,

όπου η ηγεσία και η διοίκηση συγκεντρώνεται στο πρόσωπο ενός μόνο προσώπου, ο οποίος συνηθίζεται να είναι και ο ιδιοκτήτης, η παραπάνω διαδικασία και το αποτέλεσμα αυτής είναι περισσότερο άμεσο.

Σημαντικός είναι και ο ρόλος του Διοικητικού Συμβουλίου για ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει έντονο υποστηρικτικό χαρακτήρα, προσπαθώντας να ενισχύει την ικανότητα και την αποδοτικότητα των τμημάτων που το έχουν ανάγκη. Ταυτόχρονα, παρέχει τις υπηρεσίες του στη διακυβέρνηση και στην εταιρική στρατηγική ηγεσία, στη κατανομή πόρων και στην λήψη αποφάσεων που αφορούν επιχειρηματικά σχέδια. Ακόμα, όταν κρίνεται αναγκαίο αποφασίζει και διορίζει τη διοίκηση που κρίνει κατάλληλη να αναλάβει την ευθύνη για διεξαγωγή ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου. (Cheney, 2008)

5.3 Δυσκολίες στην Εφαρμογή Εσωτερικού Ελέγχου στις ΜΜΕ

Στη κατηγορία των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων οι παράγοντες που αποτελούν τροχοπέδι στην εφαρμογή και τη καθιέρωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι αφενός το μέγεθος τους και αφετέρου οι περιορισμένοι πόροι που έχουν στη διάθεσή τους για διαχείριση και κατανομή. Εξαιτίας αυτών, φαίνεται να προκαλούνται τα παρακάτω προβλήματα (Jiang, L., & Li, X.2010) :

- Αδιαφορία της διαχείρισης για τον εσωτερικό έλεγχο και άγνοια κινδύνου: εξαιτίας των περιορισμένων πόρων, η διαχείριση θεωρεί τη καθιέρωση του προτύπου του εσωτερικού ελέγχου στις επιχειρήσεις μικρού μεγέθους ως ένα υψηλό κόστους εγχείρημα, που επιβαρύνει σημαντικά την επιχείρηση, χωρίς εγγύηση αν αποτελέσματα της επένδυσης θα είναι αξιόλογα και αντάξια του κόστους.
- Προβλήματα στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης: η εταιρική διακυβέρνηση, η ρύθμιση των θεσμών, η διαμόρφωση κουλτούρας, οι πολιτικές αναφορικά με το ανθρώπινο δυναμικό, είναι ορισμένοι από τους παράγοντες που συνθέτουν το εσωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων. Στις περισσότερες ΜΜΕ εντοπίζεται προβληματικό και ατελές εσωτερικό παραβάλλον, αφού συχνά η διακυβέρνηση ανήκει σε μέλη οικογένειας, η ανάπτυξη εταιρικής κουλτούρας καθίσταται αδύνατη, υπάρχει αδυναμία προσαρμογής και παρακολούθησης της τεχνολογικής εξέλιξης, ενώ το απασχολούμενο προσωπικό πιθανότατα να μη διαθέτει τα κατάλληλα και απαραίτητα προσόντα.

- Παρερμίνευση λογιστικών πληροφοριών: το μικρό εύρος των λογιστικών εργασιών στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις περιορίζει το αποτέλεσμα της οικονομικής διαχείριση, αυξάνοντας τις πιθανότητες λανθασμένης ερμηνείας των λογιστικών πληροφοριών. Επίσης, παρατηρείται μεταξύ των τμημάτων αργή και κακής ποιότητας επικοινωνίας και αδυναμία στην απόκτηση έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης.
- Απουσία αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου: στο μεγαλύτερο ποσοστό των υφιστάμενων μικρομεσαίων επιχειρήσεων η εκάστοτε διοίκηση δεν έχει καταναίμει κατάλληλα τους πόρους της για την ανάπτυξη των τμήματα της, συγκεντρώνοντας τη προσοχή της στο τμήμα που την ενδιαφέρει περισσότερο, όπως αυτό της παραγωγής. Συνεπώς αδυνατεί να ορίσει αρμόδια όργανα εσωτερικού ελέγχου. Σε άλλες περιπτώσεις τα όργανα αυτά δεν διαθέτουν το κριτήριο της ανεξαρτησίας, με αποτέλεσμα ο εσωτερικός έλεγχος να αποκτά χαρακτήρα τυπικής διαδικασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

6.1 Σχεδιασμός Εσωτερικού Ελέγχου

Η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου, για να είναι αποτελεσματική και αποδοτική, απαιτεί τον ορισμό των στόχων του σχεδιασμού του εσωτερικού ελέγχου, την ανάλυση του και, φυσικά, τον καθορισμό των βημάτων μέσω των οποίων θα υλοποιηθεί.

6.1.1 Στόχοι του Σχεδιασμού Εσωτερικού Ελέγχου

Ο σχεδιασμού του ελέγχου (audit planning) στοχεύει στον προσδιορισμό των ελεγκτικών τεκμηρίων, τα οποία ο ελεγκτής έχει υποχρέωση να συλλέξει, να μελετήσει και, στο τέλος να εκφράσει τεκμηριωμένα την επαγγελματική του γνώμη για το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης εταιρίας είναι ορθές και αληθείς ή περιέχουν ουσιώδη λάθη. (Καραμάνης,2008)

Ο ελεγκτής θα πετύχει τους παραπάνω στόχους μέσω του σχεδιασμού του ελέγχου, ο οποίος περιλαμβάνει εργαλεία όπως είναι η παρατήρηση και ο έγκαιρος εντοπισμός των προβλημάτων. Έτσι, ο ελεγκτής κατευθύνει τους περιορισμένους ελεγκτικούς πόρους που έχει στη διάθεσή του, για παράδειγμα τις εργατοώρες των εκπαιδευμένων και των έμπειρων ελεγκτών, όπου κρίνει απαραίτητο, με απώτερο στόχο να βελτιωθεί ο έλεγχος ως προς την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του. Επίσης, ο σχεδιασμός ελέγχου βοηθάει στην ανασκόπηση των ελεγκτικών διαδικασιών του ελέγχου, ώστε ο ελεγκτής να είναι σε θέση να συντάξει την έκθεση ελέγχου. Τέλος, μέσω του σχεδιασμού ελέγχου διευκολύνεται η ενημέρωση, η οργάνωση και η επίβλεψη της ομάδας των ελεγκτών που έχουν αναλάβει τον έλεγχο καθώς και ο καταμερισμός εργασίας των ελεγκτών. (Καραμάνης, 2008)

6.1.2 Ανάλυση του Σχεδιασμού Εσωτερικού Ελέγχου

Η ανάλυση του σχεδιασμού του εσωτερικού ελέγχου εξαρτάται και επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, οι οποίοι στη συνέχεια θα καθορίσουν και το επίπεδο του ελέγχου. Ο

σχεδιασμός του ελέγχου μπορεί να ειδικεύεται ανάλογα με τον ελεγκτή και με τον πελάτη, ή ακόμα και με το μέγεθος και τη πολυπλοκότητα των εργασιών του πελάτη. Για παράδειγμα, μια μεγάλη ελεγχόμενη εταιρεία με πολύπλοκες επιχειρηματικές διαδικασίες θα χρειαστεί ένα αναλυτικότερο σχεδιασμό ελέγχου από ότι μια μικρή ελεγχόμενη εταιρεία. Παράγοντας ειδίκευσης του σχεδιασμού μπορεί να θεωρηθεί και η γνώση του ελεγκτή για τον πελάτη και τον κλάδο μέσα στον οποίο δραστηριοποιείται. Εάν ο ελεγκτής γνωρίζει καλά τον κλάδο του πελάτη και τον πελάτη του τότε μπορεί να είναι μικρότερο το επίπεδο του σχεδιασμού ελέγχου. (Καραμάνης, 2008)

Μια άλλη εξειδίκευση του σχεδιασμού μπορεί να γίνει με γνώμονα την εμπειρία και την ικανότητα της ελεγκτικής ομάδας. Πιο συγκεκριμένα, η ύπαρξη μιας έμπειρης και ικανής ομάδα ελέγχου μπορεί να οδηγήσει σε μικρότερο επίπεδο σχεδιασμού ελέγχου. (Καραμάνης, 2008)

Ανάλογα με τις δυνατότητες των ελεγκτών και το βαθμό δυσκολίας του έργου θα αποσαφηνιστεί το τι θα ελεγχθεί και το ποιος θα διενεργήσει τον έλεγχο. Έπειτα, ο ελεγκτής θα συλλέξει όλα τα απαραίτητα στοιχεία που αφορούν τον έλεγχο όπως σχετικές αποφάσεις, νομικό πλαίσιο και διάφορα αρχεία, τα οποία θα μελετηθούν, θα κατανοηθούν και θα χρησιμοποιηθούν με κατάλληλο τρόπο στη διαδικασία του ελέγχου. Στην περίπτωση επαναλαμβανόμενων ελέγχων, ο ελεγκτής έχει τη δυνατότητα να ανατρέχει σε προηγούμενες εκθέσεις ελέγχων. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου, καταρτίζεται το πρόγραμμα ελέγχου, γεγονός που αποτελεί τη βασική προϋπόθεση λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Πρόκειται για ένα χρήσιμο εργαλείο, το οποίο καθοδηγεί τον εσωτερικό ελεγκτή καθ' όλη τη διάρκεια του έργου του. Κατά τη δημιουργία του προγράμματος ελέγχου λαμβάνονται υπόψη τα διαθέσιμα στοιχεία και οι πιθανοί κίνδυνοι της εταιρίας. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει πλάνο δράσης διαπιστώνεται η αδυναμία οργάνωσης του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου, η έλλειψη επαγγελματισμού και η προχειρότητα με την οποία αντιμετωπίζει τις καταστάσεις. Κατ' επέκταση έχει ως αποτέλεσμα κακής ποιότητας παρεχόμενων ελεγκτικών υπηρεσιών. (Παπαστάθης, 2003, Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Το ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου αποτελείται από δύο επίπεδα. «Το πρώτο επίπεδο αναφέρεται σε ελέγχους υλοποίησης των στρατηγικών αποφάσεων που κρίνουν την πορεία και το μέλλον της επιχείρησης και το δεύτερο επίπεδο, του προγράμματος αναφέρεται σε προγράμματα των επιμέρους λειτουργιών και διαδικασιών των τμημάτων.» (Παπαστάθης, 2003)

Ο σωστός σχεδιασμός του ετήσιου προγράμματος ελέγχου απαιτεί επαρκείς γνώσεις ως προς την λειτουργία του συστήματος της εσωτερικής διοίκησης ώστε να τονιστούν και να διορθωθούν οι αδυναμίες, ώστε να μην υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στην επιχείρηση. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να αξιολογήσει τους υψηλούς κινδύνους προκειμένου να αντιμετωπισθεί κάθε είδους κίνδυνος. (Παπαστάθης, 2003)

Η μεθοδολογία του σχεδιασμού ελέγχου ξεκινά με την κατανόηση της λειτουργίας της οντότητας που ελέγχεται και συνεχίζει με την εξέταση των πολιτικών, των διαδικασιών της εταιρίας και των στοιχείων του μόνιμου φακέλου. Επιπλέον στοιχεία που συσχετίζονται με την μεθοδολογία αυτή είναι η επισκόπηση προηγούμενων εκθέσεων ελέγχου, η διενέργεια έρευνας και συνεντεύξεις του προσωπικού της ελεγχόμενης εταιρίας. Επίσης, η μεθοδολογία του σχεδιασμού ελέγχου περιλαμβάνει τις διαδικασίες και τις περιοχές που θα ελεγχθούν με την μορφή της διαγράμματος ροής, την καταγραφή των κινδύνων που συσχετίζονται με την ελεγχόμενη δραστηριότητα, τον εντοπισμό των δικλίδων ασφαλείας και την αξιολόγηση της επάρκειας των μέτρων ελέγχου. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Στο ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου περιλαμβάνονται και οι έκτακτοι έλεγχοι. Οι συγκεκριμένοι έλεγχοι δεν προγραμματίζονται αλλά εκτελούνται αιφνιδιαστικά με την εντολή της διοίκησης ή με πρωτοβουλία του προϊσταμένου της υπηρεσίας, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο. (Παπαστάθης, 2003)

Τα πλεονεκτήματα του προγράμματος ελέγχου είναι (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017) :

- ο σωστός σχεδιασμός του ελέγχου,
- η διευκόλυνση της εξέτασης της ελεγχόμενης δραστηριότητας,
- η βελτίωση της επιτήρησης των ελεγκτικών εργασιών,
- η συσχέτιση του ελεγκτικού έργου που πραγματοποιήθηκε με το προγραμματισμένο έργο και
- η συμβολή στην αποτροπή επικαλύψεων ελέγχου ή μη ελεγχμένων περιοχών.

Επίσης, στην κατάρτιση του ετήσιου προγράμματος ελέγχου θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κίνδυνοι. Αυτό σημαίνει πρακτικά αξιολόγηση των κινδύνων, εντοπισμός των κινδύνων που απειλούν την εταιρία, καταγραφή των κινδύνων. Εκτός τα παραπάνω, ο ελεγκτής θα πρέπει να κατατάξει τους κινδύνους με βάση την σημαντικότητα τους, να συντάξει το πρόγραμμα του ελέγχου σύμφωνα με την κατάταξη τους καθώς και να διενεργήσει τους ελέγχους σύμφωνα με τους κινδύνους για να συντάξει την έκθεσης ελέγχου. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Στο ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων αναφέρεται η συχνότητα των ελέγχων και τα αντικείμενα ελέγχου, η περίοδος και η διάρκεια διεξαγωγής τους. Ταυτόχρονα, ο ελεγκτής θα πρέπει να αποφασίσει τα άτομα που θα στελεχώσουν την ομάδα ελέγχου, πόσο εξειδικευμένος θα είναι ο έλεγχος και να προβλέψει τον χρόνο για μεταγενέστερες ενέργειες (follow-up), έτσι ώστε να διαπιστωθεί εάν υλοποιήθηκαν οι αποφάσεις της διοίκησης. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017, Παπαστάθης, 2003)

Κατά τη διαδικασία προγραμματισμού του ελέγχου θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα κριτήρια προσδιορισμού των περιοχών για έλεγχο. Τα κριτήρια αυτά είναι (Παπαστάθης, 2003, Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017):

- η ικανότητα και η εμπειρία του επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου για να επικεντρωθεί στις περιοχές κινδύνου της ελεγχόμενης εταιρίας,
- ο βαθμός εμπλοκής της διοίκησης και των ελεγχόμενων στον σχεδιασμό του τελικού προγράμματος
- η εξέταση των κινδύνων από τους εσωτερικούς ελεγκτές,
- ο βαθμός επιχειρηματικού κινδύνου, ο οποίος σχετίζεται με τον βαθμό ανταγωνιστικότητας της εταιρίας σε ευαίσθητους τομείς
- η εξέταση της σωστής λειτουργίας της εταιρίας, κατά την οποία αξιολογείται η αποτελεσματικότητα της εσωτερικής οργάνωσης με επισήμανση των δυνατών και των αδύνατων σημείων της και κατά πόσο έχει συμμορφωθεί η ελεγχόμενη εταιρία με τους προηγούμενους ελέγχους,
- η επάρκεια, η αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και των δικλίδων ασφαλείας και τέλος
- η δυνατότητα να επέμβουν οι ελεγχόμενοι κατά την διαχείριση των κινδύνων, ποια άτομα διαχειρίζονται τους σημαντικούς πόρους και κατά πόσο τα συγκεκριμένα άτομα είναι ικανά για να βελτιώσουν τα αποτελέσματα διαχείρισης.

Κλείνοντας, ο προσδιορισμός των περιοχών ελέγχου εξαρτάται από το αντικείμενο των δραστηριοτήτων, το είδος και το βαθμό των επιχειρηματικών κινδύνων του ελεγχόμενου οργανισμού. Σε περιπτώσεις στις οποίες ελλοχεύει υψηλός επιχειρηματικός κίνδυνος, η επιλογή των περιοχών για έλεγχο θα πρέπει να γίνεται από ένα έμπειρο διευθυντή του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. (Παπαστάθης, 2003)

6.1.3 Τα Βήματα του Σχεδιασμού Εσωτερικού Ελέγχου

Ο ετήσιος προγραμματισμός ελέγχου σχεδιάζεται πριν από τον έλεγχο και μετά από συνάντηση με τους αρμόδιους των τμημάτων που θα ελεγχθούν. Εξελίσσεται κατά το στάδιο του ελέγχου και οριστικοποιείται μετά την ολοκλήρωση του. Αν ο έλεγχος μιας συγκεκριμένης περιοχής ολοκληρωθεί και τεθεί ξανά σε έλεγχο, τότε οι διαδικασίες και οι συνθήκες θα προσαρμοστούν σύμφωνα με τις επικρατέστερες. (Παπαστάθης, 2003)

Ο σχεδιασμός ελέγχου περιλαμβάνει τέσσερα βασικά βήματα (Καραμάνη, 2008) :

- Το πρώτο βήμα αφορά την κατανόηση της επιχείρησης και του περιβάλλοντος της. Ο ελεγκτής θα πρέπει να κατανοήσει την επιχείρηση που θα ελέγξει δηλαδή το περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί και δραστηριοποιείται η εταιρία καθώς και το σύστημα εσωτερικών δικλίδων που διαθέτει, με σκοπό ο ελεγκτής να εντοπίσει και να αξιολογήσει αν οι κίνδυνοι στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις οφείλονται σε λάθη ή σε απάτες (fraud).
- Το δεύτερο βήμα αφορά την εκτίμηση των κινδύνων για ύπαρξη σφαλμάτων. Σκοπός του βήματος αυτού είναι η αξιολόγηση των κινδύνων για ουσιώδη λάθη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η διερεύνηση αυτών των κινδύνων γίνεται σε δύο επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο γίνεται η εξέταση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ενώ στο δεύτερο επίπεδο γίνεται η διάκριση των κινδύνων σε κατηγορίες συναλλαγών (πωλήσεις, αγορές κ.λπ.), υπόλοιπα λογαριασμών ισολογισμού (πελάτες, προμηθευτές, αποθέματα κ.λπ.) και καταγράφονται οι σχετικές γνωστοποιήσεις στο προσάρτημα (π.χ. γνωστοποιήσεις για συνδεδεμένα μέρη). Οι επιπτώσεις των κινδύνων έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην επιχείρηση, αφού τίθεται σε αμφιβολία η συνέχιση της δραστηριότητας της.
- Το τρίτο βήμα αφορά τον σχεδιασμό του επιπέδου σημαντικότητας (materiality level). Ως επίπεδο σημαντικότητας ορίζεται το μέγεθος του σφάλματος στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις κατά το οποίο υπάρχει η πιθανότητα να επηρεαστούν οι οικονομικές αποφάσεις της εταιρίας. Ανάλογα με τα συνολικά μεγέθη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων καθορίζεται ένα μέγιστο ποσό ανεκτού σφάλματος. Πρόκειται για έναν πολύ σημαντικό παράγοντα, αφού εάν ένα λάθος δεν ξεπερνάει το επίπεδο αυτό τότε δεν υπάρχει πρόβλημα με τις οικονομικές καταστάσεις και ο ελεγκτής θα εκφέρει σύμφωνη γνώμη. Σε αντίθετη περίπτωση, ο ελεγκτής θα πρέπει να αλλάξει την έκθεση του. Σε κάθε περίπτωση, όμως, το επίπεδο σημαντικότητας αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για τον ελεγκτή κατά τον σχεδιασμό των ελεγκτικών δοκιμασιών για ποσοτικά σφάλματα.

- Το τέταρτο βήμα αφορά τη στρατηγική ελέγχου. Ο ελεγκτής δεν είναι εφικτό να ελέγξει το σύνολο των συναλλαγών και των διάφορων άλλων θεμάτων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων λόγω όγκου και κόστους. Έτσι, ο ελεγκτής θέτει ένα συγκεκριμένο επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου. Το συγκεκριμένο επίπεδο αποτελεί τη πιθανότητα ο ελεγκτής να μην εντοπίσει σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Το επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου μπορεί να το προσδιορίσει ο ελεγκτής με βάση την επαγγελματική του κρίση και συνήθως ανέρχεται σε ένα ποσοστό 5%. Το υπόλοιπο 95% είναι το επίπεδο διασφάλισης. Ως επίπεδο διασφάλισης αναφέρεται ο βαθμός βεβαιότητας πως οι ελεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις δεν περιέχουν σφάλματα ή παραλείψεις.

Συνέχεια έχει η διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου, η οποία αποτελείται από την προκαταρκτική έρευνα, τη σύνταξη προγράμματος ελέγχου, την επιτόπια της εργασίας, τις εκθέσεις ελέγχου και κάποιες μεταγενέστερες ενέργειες. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης 2013,2017)

Αναλυτικότερα, κατά την προκαταρκτική έρευνα συγκεντρώνονται όλες οι πληροφορίες και τα δεδομένα, με σκοπό τη κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ελέγχου με λεπτομερή ανάλυση των διαδικασιών που θα ακολουθήσουν. Ακολουθεί η προετοιμασία, η οποία ανάλογα με το εάν πρόκειται για επανέλεγχο ή έλεγχο για πρώτη φορά, ασχολείται με την ενημέρωση ή το άνοιγμα του μόνιμου φακέλου, αντίστοιχα. Επίσης, η προετοιμασία περιλαμβάνει την μελέτη προηγούμενων εκθέσεων ελέγχου και φύλλων εργασίας, την εκτίμηση της δραστηριότητας της εταιρίας και την δημιουργία καταστάσεων υπενθυμίσεων (remind lists). Επιπλέον, ο ελεγκτής οφείλει να διακατέχει τη γνώση της διοίκησης και του προσωπικού που συμμετέχει στη διαδικασία του ελέγχου και να διενεργεί με τη φυσική του παρουσία επιθεώρηση και επισκόπηση των δραστηριοτήτων, των διαδικασιών και των λειτουργιών της επιχείρησης.

Σειρά έχει η δημιουργία των ερωτηματολογίων για την αξιολόγηση του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου και διενέργεια αρχικών συναντήσεων και συνεντεύξεων. Τα ερωτηματολόγια χρησιμεύουν στην αρχική εκτίμηση του ελεγκτή πριν ελέγξει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Οι αρχικές συναντήσεις πραγματοποιούνται μεταξύ του εσωτερικού ελεγκτή και των υπευθύνων των υπό έλεγχο τμημάτων, πριν την προκαταρκτική έρευνα και μετά από σχετική ενημέρωση του διευθυντή του τμήματος. Οι συναντήσεις αυτές έχουν ως στόχο την επεξήγηση του σκοπού του ελέγχου, τον καθορισμό των διοικητικών θεμάτων και τη καλύτερη δυνατή συνεργασία του ελεγκτή με την ελεγχόμενη εταιρία.

Έπειτα, ακολουθεί η κατάρτιση διαγραμμάτων ροής διαδικασιών. Εκεί αναλύονται οι λειτουργίες της επιχείρησης, καταγράφεται η εκτίμηση των κινδύνων και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της προκαταρκτικής έρευνας, καθώς ο ελεγκτής έχει πλέον αποκτήσει μία πρώτη άποψη για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Επόμενο βήμα για την διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου είναι η σύνταξη του προγράμματος ελέγχου. Περιέχει την αναλυτική περιγραφή των εργασιών του εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή περιγράφονται οι στόχοι του ελέγχου, οι εργαζόμενοι που θα απασχοληθούν στη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου, το ετήσιο κόστος του και η διάρκεια ολοκλήρωσής του.

Συνέχεια έχει η επιτόπια εργασία (field-work) από τον εσωτερικό ελεγκτή, η οποία περιέχει τους ελέγχους διαδικασιών (tests of controls), ώστε να επιβεβαιώσουν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών και τους ελέγχους τεκμηρίωσης εργασιών (substantive tests) οι οποίοι χρησιμεύουν στον εντοπισμό των σφαλμάτων ώστε να υπάρξουν προτάσεις βελτίωσης.

Εκτός από τα παραπάνω, συντάσσεται η έκθεση ελέγχου για την ενημέρωση της διοίκησης σχετικά με τα ευρήματα του ελέγχου, προκειμένου και αυτή με τη σειρά της να πράξει κατάλληλα για να βελτιωθεί και να έχει καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

Τέλος, οι μεταγενέστερες ενέργειες (follow-up) αναφέρονται στην αξιολόγηση των διοικητικών ενεργειών από τους εσωτερικούς ελεγκτές για την επάρκεια, για την αποτελεσματικότητα και για τον χρόνο εφαρμογής τους. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

6.2 Ελεγκτικές Διαδικασίες Εσωτερικού Ελέγχου

Ο έλεγχος αποδεικνύεται μία πολυσύνθετη διαδικασία, αφού οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου για κάθε τμήμα της επιχείρησης απαιτούν ξεχωριστή διαχείριση.

6.2.1 Έλεγχος Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων

Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς και συγκεκριμένα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 16, ως ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία ορίζονται τα υλικά αγαθά που κατέχει η επιχείρηση, ώστε να τα χρησιμοποιήσει κατά τη παραγωγική διαδικασία αγαθών ή υπηρεσιών, ή ακόμα να τα εκμισθώσει σε τρίτους για χρονικό διάστημα

μεγαλύτερο από μια λογιστικές χρήσεις. Τα πάγια απεικονίζονται στον ισολογισμό, αναφέρονται ως περιουσιακό στοιχείο της επιχείρησης και με την πάροδο του χρόνου αποσβένονται, καθώς η αξία τους μειώνεται. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 38 ορίζει ως άυλο πάγιο περιουσιακό στοιχείο «ένα προσδιορίσιμο (identifiable) μη χρηματικό στοιχείο ενεργητικού χωρίς φυσική υπόσταση». Παραδείγματα άυλων περιουσιακών στοιχείων είναι τα συγγραφικά δικαιώματα, η φήμη και πελατεία, το ηλεκτρονικό λογισμικό. (Βλάχος, 2008)

Ο έλεγχος των παγίων γίνεται προκειμένου να διαπιστωθεί η εφαρμογή των οδηγιών και των αποφάσεων της διοίκησης που αφορούν τα πάγια, με την εξακρίβωση της αυξημένης απόδοσης των κεφαλαίων που έχουν επενδυθεί σε αυτά και με την απόκτηση των άυλων παγίων περιουσιακών στοιχείων. Αποσκοπεί στην διαφύλαξη των παγίων από καταστροφικά φαινόμενα, όπως κλοπή, απώλεια, πυρκαγιά και στην διαχείριση τους. Επίσης, μέσω του ελέγχου αυτού διερευνάται η ύπαρξη νόμιμη ιδιοκτησία των παγίων περιουσιακών στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης και η μείωση των κινδύνων που μπορεί να ενέχει η λογιστική παρακολούθησή τους. (Κάντζος, 1995, Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπάς, 1999)

Άλλος σημαντικός σκοπός του ελέγχου αυτού αποσκοπεί στην σωστή λογιστική παρακολούθηση των παγίων, η οποία περιλαμβάνει την ορθή καταχώρηση τους σε σχέση με την σωστή αξία τους, τον σωστό υπολογισμό των αποσβέσεων τους, την τήρηση των λογαριασμών παγίων, την σωστή απεικόνιση των παγίων περιουσιακών στοιχείων στον ισολογισμό και την εφαρμογή των κατάλληλων μεθόδων αποτίμησης. (Κάντζος, 1995, Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Τσακλάγκανος, 2005)

Το βασικότερο μέσο που διαθέτει ο εσωτερικός έλεγχος για τον έλεγχο των παγίων περιουσιακών στοιχείων είναι το μητρώο παγίων, το οποίο αποτελεί μια πλήρη εικόνα των περιουσιακών στοιχείων με βάση τις αγορές και τις πωλήσεις παγίων ή τις επαληθεύσεις των αποσβέσεων. Μέσο ελέγχου θεωρείται και το σύστημα έγκρισης και διάθεσης πίστωσης, ώστε με την κάθε απόκτηση του παγίου να υπάρχει η έγκριση από τα αρμόδια στελέχη. Τέλος, μέσο ελέγχου είναι η γραπτή διαδικασία, η οποία διακρίνεται σε δαπάνη κεφαλαίου και σε δαπάνες λειτουργίας και οι περιοδικές φυσικές απογραφές. (Τσακλάγκανος, 2005, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013)

Σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες που εκτελούνται κατά τον έλεγχο των παγίων περιουσιακών στοιχείων, πρωταρχική σημασία έχει η εξακρίβωση των βελτιώσεων των παγίων που έχουν διενεργηθεί από την ελεγχόμενη εταιρεία και των νέων αγορών, η

διερεύνηση της αξίας και της εγκυρότητα των συγκεκριμένων αγορών και ο σαφής διαχωρισμός ανάμεσα στα πάγια που χρησιμοποιούνται και στα πάγια που θα χρησιμοποιούνται στο μέλλον. Συνέχεια έχει η εξέταση των παγίων ως προς την σωστή καταχώρηση στα βιβλία της εταιρίας, η παρακολούθηση εάν υπάρχουν τα πάγια και αν αντιστοιχούν με τις εγγραφές του μητρώου παγίων, η εξέταση του σωστού υπολογισμού των αποσβέσεων, η εξέταση της ασφάλισης όλων των παγίων σε λογικά επίπεδα καθώς και ο έλεγχος εάν χρησιμοποιείται σταθερά η ίδια λογιστική αρχή αποτίμησης των παγίων σε κάθε χρονιά . (Τσακλάγκανος, 2005)

6.2.2 Έλεγχος Αποθεμάτων

Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 2 ορίζει τα αποθέματα ως εκείνα τα στοιχεία του ενεργητικού τα οποία είτε πρόκειται να πουληθούν, είτε βρίσκονται στην παραγωγική διαδικασία, είτε είναι υλικά που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγική διαδικασία. Στην περίπτωση των επιχειρήσεων με αντικείμενο τη παροχή υπηρεσιών ως αποθέματα θεωρούνται τα κόστη των υπηρεσιών για τα οποία δεν έχουν καταχωρηθεί ακόμα τα σχετικά έσοδα. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Ο εσωτερικός έλεγχος των αποθεμάτων στοχεύει στην εφαρμογή των οδηγιών της διοίκησης για την αποδοτική και λελογισμένη διαχείριση των αποθεμάτων, στην διερεύνηση της ύπαρξης κυριότητας των αποθεμάτων, στην σωστή λογιστική παρακολούθησή τους και στην προστασία των αποθεμάτων από διάφορους κινδύνους που μπορεί να παρουσιαστούν κατά τη λογιστική παρακολούθηση (για παράδειγμα κλοπή ή πυρκαγιά). Επιπρόσθετα, στοχεύει στην διαφύλαξη και διαχείριση των αποθεμάτων, στην μεγιστοποίηση της απόδοσης των κεφαλαίων που έχουν δεσμευτεί για την απόκτηση ή τη παραγωγή τους και στη σωστή αποτίμηση των αποθεμάτων τέλους χρήσης, στην εξακρίβωση της πραγματικής αξίας αποθεμάτων στον ισολογισμό και στην ορθή εκτίμηση του κόστους πωληθέντων. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπάς, 1999, Τσακλάγκανος, 2005, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013)

6.2.3 Έλεγχος Χρεογράφων

Ο εσωτερικός έλεγχος των χρεογράφων αφορά τις διαδικασίες που θα περιορίσουν τα λάθη ώστε να διασφαλίζεται η ακριβής απεικόνιση των χρεογράφων στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Ο έλεγχος των χρεογράφων εξετάζει την πραγματική ύπαρξη των χρεογράφων, την ορθή εκτίμηση της αξίας τους, την σωστή κατάταξη τους στον ισολογισμό ανάλογα με το τι αφορούν (βραχυχρόνια ή μακροχρόνια). Επιπλέον παράμετροι των χρεογράφων είναι η εξακρίβωση είσπραξης των εσόδων από επενδύσεις χρεογράφων και η εμπρόθεσμη καταχώρηση τους στα λογιστικά βιβλία. (Τσακλάγκανος, 2005)

Ο εσωτερικός έλεγχος των χρεογράφων στοχεύει στην σωστή καταχώρηση και παρακολούθηση των χρεογράφων στα λογιστικά βιβλία, στην ασφαλή φύλαξη και προστασία τους από τους κινδύνους, στην υψηλή απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων στα χρεόγραφα, στην αποδοτική και διαχείριση των χρεογράφων και στην διερεύνηση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης σχετικά με τα χρεόγραφα. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης 2013,2017)

Μια σημαντική διαδικασία του ελέγχου χρεογράφων είναι ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων, σύμφωνα με τον οποίο γίνεται ο διαχωρισμός των στελεχών που ασχολούνται με τις αγοραπωλησίες χρεογράφων, εκείνων που είναι αρμόδιοι για την λογιστική καταχώρηση τους και των υπαλλήλων που είναι αρμόδιοι για την διαδικασία έγκρισης των χρεογράφων. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Τσακλάγκανος, 2005)

Άλλες διαδικασίες που εκτελούνται κατά τον εσωτερικό έλεγχο των χρεογράφων είναι ο έλεγχος της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης της επιχείρησης, δηλαδή αν οι αγοραπωλησίες χρεογράφων θα γίνονται μετά από τις σχετικές αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου ή άλλο εξουσιοδοτημένο όργανο και η διερεύνηση των δικαιολογητικών για τις αγοραπωλησίες χρεογράφων ως προς την καταλληλότητά τους. Τέλος, οι ελεγκτικές διαδικασίες των χρεογράφων αφορούν την προστασία των χρεογράφων από διάφορους κινδύνους. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Τσακλάγκανος, 2005)

6.2.4 Έλεγχος Απαιτήσεων

Ως απαιτήσεις χαρακτηρίζονται οι χρηματικές αξιώσεις της εκάστοτε εταιρείας μετά από πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και παρακολουθούνται

βραχυπρόθεσμα, καθώς μετά το κλείσιμο του ισολογισμού θεωρούνται εισπρακτέες. Επίσης, στις απαιτήσεις συμπεριλαμβάνονται κάθε μορφή απαίτησης της εταιρείας έναντι τρίτων, δηλαδή γραμμάτια εισπρακτέα, χρεώστες διάφοροι, χρεόγραφα. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, Τσακλάγκανος, 2005)

Ο εσωτερικός έλεγχος των απαιτήσεων στοχεύει στη διαπίστωση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης σχετικά με τις απαιτήσεις, στην σωστή διαχείριση των απαιτήσεων, στην διασφάλιση των απαιτήσεων από τους κινδύνους που μπορούν να διατρέχουν και στην ορθή λογιστική παρακολούθηση τους. (Τσακλάγκανος, 2005, Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπάς, 1999)

Μια σημαντική διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου των απαιτήσεων είναι η αποστολή επιστολών από αρμόδιο υπάλληλο προς τους πελάτες για την εξακρίβωση των υπολοίπων και την συμφωνία λογαριασμών. Επιπρόσθετες διαδικασίες είναι η τακτική συσχέτιση λογαριασμών με αντίστοιχα extrait πελατών, διότι η παρακολούθηση των απαιτήσεων ελέγχεται ως προς την κανονική διαδικασία εξόφληση τους, η φύλαξη των επιταγών εισπρακτέων και γραμματίων σε ασφαλές σημείο, η διερεύνηση της ύπαρξης των εγκρίσεων για την χορήγηση πιστώσεων στην περίπτωση καθυστέρησης εξόφλησης απαιτήσεων, ο έλεγχος ως προς την αποτίμηση των απαιτήσεων σύμφωνα με την νομοθεσία, η παρακολούθηση των επισφαλών απαιτήσεων καθώς και ο έλεγχος των στοιχείων των πελατών για τυχόν δυσμενή στοιχεία. (Λουμιώτης, 2010)

6.2.5 Έλεγχος Διαθεσίμων

Σειρά έχει ο εσωτερικός έλεγχος των διαθεσίμων. Ο έλεγχος αυτός αναφέρεται στις διαδικασίες με τις οποίες ο εσωτερικός ελεγκτής αποσκοπεί στον περιορισμό των παραλείψεων ή των λαθών, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία των στοιχείων και των γεγονότων που απεικονίζονται στα λογιστικά βιβλία (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017). Αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς και αναγκαίους ελέγχους, διότι τα συγκεκριμένα στοιχεία εμφανίζουν υψηλό κίνδυνο απώλειας, ενώ τα μετρητά είναι ευάλωτα στοιχεία προς υπεξαίρεσεις. (Παπάς, 1999)

Οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των διαθεσίμων ξεκινούν με τον καταμερισμό των καθηκόντων του ταμιά και του αρμόδιου για την καταχώρηση των λογιστικών εγγραφών του ταμείου. Ο τελευταίος διεκπεραιώνει το έργο του ανεξάρτητα από τον ταμιά, με σκοπό τον έλεγχο του ταμείου από τυχόν λάθη, μέσω της επαλήθευσης των στοιχείων του ταμιά και

του αρμόδιου που καταχωρεί τις συναλλαγές του ταμείου. Στη συνέχεια ακολουθούν η διαπίστωση της συμφωνίας των εισπράξεων και των πληρωμών με τις εντολές του λογιστηρίου καθώς και η επαλήθευση του υπόλοιπου των διαθεσίμων με τις καταχωρήσεις στα λογιστικά βιβλία. Επιπλέον, ο έλεγχος του ταμείου για να είναι αξιόπιστος θα πρέπει να διενεργείται από τρίτο άτομο που δεν συσχετίζεται ούτε με το ταμεία, ούτε συμμετέχει στις λογιστικές καταχωρήσεις του ταμείου. (Παπάς, 1999, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Λουμιώτης, 2010)

Ακόμη, οι καταθέσεις που πραγματοποιούνται στους τραπεζικούς λογαριασμούς όψεως της εταιρείας θα πρέπει να απεικονίζονται και να συμφωνούν με τις αντίστοιχες εγγραφές στα λογιστικά της βιβλία. Ένα χρήσιμο εργαλείο για την επίτευξη της παραπάνω επαλήθευσης είναι οι κινήσεις των καταθέσεων όψεως (extrait) που στέλνουν οι τράπεζες ή μέσω της λειτουργίας e-banking. Ο έλεγχος των καταθέσεων όψεως θα πρέπει να γίνεται από τρίτο ανεξάρτητο άτομο από τον ταμεία και από το αρμόδιο άτομο που συναλλάσσεται με τις τράπεζες. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Παπάς,1999)

Για την ολοκλήρωση της ελεγκτικής διαδικασίας των διαθεσίμων απαιτείται η πραγματοποίηση τακτικών και κυρίως έκτακτων ελέγχων στο ταμείο ώστε να επιτευχθεί έγκυρο και αξιόπιστο αποτέλεσμα του ελέγχου για τυχόν παραλείψεις και αποκλείσεις. (Λουμιώτης, 2010)

6.2.6 Έλεγχος Καθαρής Θέσης

Ως καθαρή θέση αναγνωρίζεται η υπολειμματική αξία της αφαίρεση του ενεργητικού από τις υποχρεώσεις της επιχείρησης και προσφέρει σημαντική πληροφόρηση τόσο για τη δραστηριότητα της οικονομικής οντότητας, όσο για τη διασφάλιση των πιστωτών της. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παππάς 1999)

Ο εσωτερικός έλεγχος της καθαρής θέσης αποσκοπεί στην υψηλή απόδοση των κεφαλαίων που έχουν επενδυθεί και την εκμετάλλευση των φορολογικών πλεονεκτημάτων σύμφωνα με την νομοθεσία. Έπειτα, στοχεύει στη διασφάλιση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης, στον περιορισμό των κινδύνων, στη παρουσίαση των λογαριασμών της βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, στη καταχώρηση και παρακολούθησή τους στα λογιστικά βιβλία και στην επιβεβαίωση της σωστής απεικόνισης των συγκεκριμένων λογαριασμών στον ισολογισμό. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Παπάς, 1999, Κάντζος, 1995)

Οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου της καθαρής θέσης αφορούν τον έλεγχο των αποφάσεων των γενικών συνελεύσεων ως προς την νομιμότητα τους από αρμόδιο όργανο, την τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας για την εξασφάλιση του ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου, την διερεύνηση των διοικητικών πράξεων για την μείωση ή την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, την εξέταση της σωστής καταχώρησης ανά λογαριασμό υπολοίπων στο τέλος της χρήσης και την συσχέτιση των συνόλων πιστώσεων των λογαριασμών με τα αντίστοιχα υπόλοιπα των λογαριασμών της διάθεσης κερδών χρήσης. (Λουμιώτης, 2010, Παπάς, 1999)

Άλλες ελεγκτικές διαδικασίες ελέγχου της καθαρής θέσης αφορούν τα ειδικά αποθεματικά και είναι η διαπίστωση εάν τα αποθεματικά χρησιμοποιούνται για τον σκοπό που έχουν δημιουργηθεί, η διερεύνηση των ονομαστικών μετοχών και εάν είναι ενημερωμένο το βιβλίο τους σχετικά με τις μεταβιβάσεις των μετοχών και η εξέταση του σωστού σχηματισμού των αποθεματικών, το οποίο θα πρέπει να συμφωνεί με την κείμενη νομοθεσία και το καταστατικό της εταιρίας. (Λουμιώτης, 2010, Παπάς, 1999)

6.2.7 Έλεγχος Υποχρεώσεων

Όπως γνωρίζουμε από την οικονομική θεωρία, οι υποχρεώσεις των επιχειρήσεων διακρίνονται σε μακροχρόνιες και βραχυχρόνιες. Οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις είναι οι υποχρεώσεις οι οποίες έχουν ορίζοντα αποπληρωμής μεγαλύτερη των δώδεκα μηνών ενώ οι βραχυχρόνιες θα πρέπει να έχουν εξοφληθεί μέχρι το τέλος της τρέχουσας χρήσης. Ο εσωτερικός έλεγχος των υποχρεώσεων στοχεύει στον περιορισμό των παραλείψεων και των λαθών και, φυσικά, να υπάρχει μια αξιόπιστη απεικόνιση των υποχρεώσεων στα λογιστικά βιβλία. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Ο εσωτερικός έλεγχος των υποχρεώσεων εξυπηρετεί στη διαπίστωση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης της επιχείρησης, στη σωστή καταχώρηση και λογιστική παρακολούθηση των συγκεκριμένων λογαριασμών της οικονομικής οντότητας (Τσακλάγκανος, 2005, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017). Για τους σκοπούς αυτούς, ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να φροντίσει για την συμφωνία ύπαρξης των υποχρεώσεων με τα κατάλληλα αποδεικτικά έγγραφα, την εξέταση της σωστής καταχώρησης τους από τους αρμόδιους υπαλλήλους, την έκδοση γραμματίων ή την έγκριση συναλλαγματικών σύμφωνα με τα νόμιμα αποδεικτικά παραστατικά από εξουσιοδοτημένο πρόσωπο, την ακύρωση των εξοφλημένων γραμματίων ή των συναλλαγματικών έτσι ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος της

επαναχρησιμοποίησης τους από τρίτους και την μετατροπή σε ευρώ σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές, στις περιπτώσεις που η επιχείρηση έχει υποχρεώσεις σε ξένο νόμισμα. (Παππάς, 1999)

Σε ό,τι αφορά τις υποχρεώσεις τη επιχείρησης σε ασφαλιστικά ταμεία και το Δημόσιο οι διαδικασίες ελέγχου περιορίζονται στη σωστή λογιστική καταχώριση των υποχρεώσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία και το δημόσιο, στην εμπρόθεσμη εξόφληση των οφειλόμενων εισφορών των ταμείων και των φόρων και στην εξέταση των φορολογικών εκκρεμοτήτων και άλλων υποθέσεων. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Επιπλέον, σχετικά με τις δανειακές υποχρεώσεις της οικονομικής οντότητας οι διαδικασίες ελέγχου περιλαμβάνουν την έγκριση των ορίων χρηματοδότησης από το διοικητικό της συμβούλιο, την ενημέρωση του διοικητικού συμβουλίου σχετικά με την κατάσταση των δανείων της, τη συσχέτιση των λογαριασμών δανείων με τα *extraît* της τράπεζας από υπεύθυνο υπάλληλο σε μηνιαία βάση, την εξακρίβωση του σωστού υπολογισμού των τόκων των δανείων, την διαπίστωση ότι το πρόγραμμα χρηματοδότησης έχει καταρτιστεί σύμφωνα με τις ανάγκες της και τέλος, την εξέταση της τραπεζικής αγοράς ως προς τους οικονομικότερους όρους για την χρηματοδότηση της. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

6.2.8 Έλεγχος Εσόδων

Με τον όρο έσοδα εννοούνται «τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία εισρέουν στην επιχείρηση, λόγω διαθέσεως των εμπορευμάτων της ή παροχής των υπηρεσιών της» και ο εσωτερικός έλεγχος αυτών προσδοκεί στη διαπίστωση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης σε σχέση με τις πωλήσεις, στη σωστή λογιστική παρακολούθηση των πωλήσεων, στην εξακρίβωση ύπαρξης δεδουλευμένων εσόδων και στη σωστή καταχώρησή τους. Άλλοι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των εσόδων είναι ο περιορισμός των κινδύνων επί των πωλήσεων, η διαπίστωση πως στους λογιστικούς λογαριασμούς των εσόδων εμφανίζονται οι πραγματικές συναλλαγές και η διερεύνηση της γνησιότητας των λογιστικών στοιχείων που συσχετίζονται με τα έσοδα. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Λουμιώτης, 2010)

Οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των εσόδων περιλαμβάνουν την εξέταση της εξαγωγής των αποθεμάτων από τις αποθήκες με βάση τα τιμολόγια πώλησης ή τα δελτία αποστολής, την διαπίστωση εκπλήρωσης των όρων των παραγγελιών και τον έλεγχο ύπαρξης ανεκπλήρωτων παραγγελιών πωλήσεων. Επίσης, ο ελεγκτής θα πρέπει να επιβεβαιώσει ότι οι

τιμές που απεικονίζονται στα εκδοθέντα τιμολόγια είναι ίδιες με αυτές που εμφανίζονται στα δελτία παραγγελιών και τους τιμοκαταλόγους και ότι τα παραστατικά πωλήσεων έχουν καταχωρηθεί σωστά στα βιβλία της οικονομικής μονάδας. Ακόμα, οι διαδικασίες αυτές αφορούν τον έλεγχο περί μη έκδοσης παράνομων τιμολογίων (εικονικά τιμολόγια) ή παραποίησης συγκεκριμένων σημειωμάτων (εκπτώσεις πωλήσεων), ώστε να διασφαλιστούν τα έσοδα της επιχείρησης. (Λουμιώτης, 2010, Παππάς, 1999)

Άλλες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου επί των εσόδων είναι ο ορισμός των προϋποθέσεων για τη χορήγηση εκπτώσεων σε πελάτες και η εξέταση της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών. Τέλος, σε ό,τι αφορά τον έλεγχο των πωλήσεων, αυτές θα πρέπει να διενεργούνται σύμφωνα τόσο με την ισχύουσα νομοθεσία όσο και με τον εγκεκριμένο τιμοκατάλογο του Διοικητικού συμβουλίου της επιχείρησης καθώς και με την παροχή έκπτωσης μέχρι ενός ποσοστού. (Λουμιώτης, 2010)

6.2.9 Έλεγχος Εξόδων

Τα έξοδα των επιχειρήσεων αποτελούνται από τα οργανικά έξοδα, τα οποία προέρχονται από την λειτουργία τους, τις αποσβέσεις και τις προβλέψεις. Ο εσωτερικός έλεγχος των εξόδων σκοπεύει στον περιορισμό των λαθών, στη γνησιότητα των λογιστικών στοιχείων, στη σωστή λογιστική παρακολούθηση των συγκεκριμένων λογαριασμών στα λογιστικά βιβλία, στην διαπίστωση της εφαρμογής των αποφάσεων του διοικητικού συμβουλίου σχετικά με τους συγκεκριμένους λογαριασμούς και στην διασφάλιση ότι τα λογιστικά βιβλία χαρακτηρίζονται από αξιοπιστία. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Η ελεγκτική διαδικασία των εξόδων ξεκινά με τον καταμερισμός αρμοδιοτήτων προκειμένου να μην υπάρχει κίνδυνος λαθών ή παραποίησης στοιχείων. Συνέχεια έχει η εξέταση των κινήσεων των αναλυτικών λογαριασμών ώστε να ελεγχθούν πρωτίστως για τυχόν ασυνήθιστα κονδύλια και δευτερευόντως εάν σημαντικά κονδύλια που δεν εκπίπτουν σύμφωνα με την νομοθεσία έχουν συμπεριληφθεί στην φορολογική αναμόρφωση των αποτελεσμάτων για τον σωστό υπολογισμό του φόρου εισοδήματος και ο έλεγχος συγκεκριμένων λογαριασμών εξόδων όπου παρουσιάζουν αυξημένη πιθανότητα αλλοίωσης (διαφήμιση, τυποποίηση αγαθών). (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Άλλες διαδικασίες είναι η εξέταση των εξόδων της τρέχουσας χρήσης για τυχόν αποκλίσεις με τα αντίστοιχα της προηγούμενης χρήσης, η διασφάλιση ότι έχουν συμπεριληφθεί όλα τα στοιχεία εξόδων που αφορούν την χρήση, η επαλήθευση των εξόδων

μέσω του συσχετισμού των λογιστικών εγγραφών με το ημερολόγιο πληρωμών και η εξέταση των κινήσεων των λογαριασμών τους σύμφωνα με τα παραστατικά τους. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

6.2.10 Έλεγχος Αμοιβών και Εξόδων Προσωπικού

Μία από τις σημαντικότερες δαπάνες που έχουν να διαχειριστούν και να αντιμετωπίσουν οι περισσότερες επιχειρήσεις είναι οι αμοιβές του προσωπικού, καθώς το ύψος της μισθοδοσίας προσεγγίζεται από την εργατική νομοθεσία, την ασφαλιστική και την φορολογική και όχι αποκλειστικά από τη Διοίκηση. Ο εσωτερικός έλεγχος της ομάδας αυτής στοχεύει στη σωστή λειτουργία του τμήματος του προσωπικού, στη σωστή σύνταξη των μισθοδοτικών καταστάσεων, στη σωστή εφαρμογή των εργατικών συμβάσεων, στη σωστή και εμπρόθεσμη αποπληρωμή των υποχρεώσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία και το δημόσιο. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Επίσης, άλλοι σκοποί του ελέγχου των αμοιβών είναι ο περιορισμός των κινδύνων που απειλούν τους σχετικούς λογαριασμούς, η συμμόρφωση της επιχείρησης με την εργατική, ασφαλιστική και την φορολογική ισχύουσα νομοθεσία σχετικά με τις αμοιβές του προσωπικού και η σωστή καταχώρηση της μισθοδοσίας και των επιπλέον αμοιβών στα βιβλία της επιχείρησης. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης,2013, 2017, Παπάς, 1999)

Οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των αμοιβών και εξόδων προσωπικού περιλαμβάνουν την εξέταση ως προς την ύπαρξη έγκρισης της πρόσληψης του προσωπικού, την διερεύνηση των απαραίτητων δικαιολογητικών για την καταβολή επιδομάτων, τον έλεγχο της εξόφλησης μισθού μέσω τραπεζικού λογαριασμού, τη σωστή λογιστική παρακολούθηση των συγκεκριμένων λογαριασμών, τον έλεγχο της έγκαιρης πληρωμής των ασφαλιστικών εισφορών, των φόρων μισθωτών υπηρεσιών και την εξέταση της συσχέτισης της μισθολογικής κατάστασης με τα λογιστικά άρθρα της μισθοδοσίας (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Παπάς, 1999).

Τέλος, ο έλεγχος ως προς την μισθοδοσία των υπαλλήλων για θέματα όπως οι αποδοχές, οι υπερωρίες, οι κρατήσεις, οι εργοδοτικές εισφορές, τον φόρο μισθωτών υπηρεσιών και ο έλεγχος εάν εφαρμόζεται η ισχύουσα εργατική, ασφαλιστική, φορολογική νομοθεσία είναι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των αμοιβών προσωπικού (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Παπάς, 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

7.1 Συμπεράσματα

Η σύγχρονη επιχείρηση έχει να ανταποκριθεί σε ένα πολυσύνθετο και διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Το κλίμα αστάθειας, η παγκοσμιοποίηση των αγορών και των κεφαλαίων, ο έντονος ανταγωνισμός, οι ανισότητες τόσο ανάμεσα σε κράτη όσο και στις επιχειρήσεις καθιστούν αναγκαία και επιτακτική την εφαρμογή των υπηρεσιών της Ελεγκτικής στον ιδιωτικό τομέα.

Ο εκσυγχρονισμός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος απαιτεί διαφάνεια, αξιοπιστία, άμεση, αντικειμενική και πολύπλευρη πληροφόρηση, εμπιστοσύνη σε πρόσωπα της εταιρικής διακυβέρνησης και καθαρές συναλλαγές μέσα σε ένα πλαίσιο κανόνων και νομοθεσιών. Υπεύθυνοι για τη θέσπιση αυτών των νόμων και των κανονισμών είναι τα διάφορα κράτη αλλά και από η ίδια η οικονομική οντότητα.

Η Ελεγκτική, λοιπόν, μέσω των μηχανισμών της, στοχεύει στη δημιουργία ενός κλίματος που εμπνέει σταθερότητα και αξιοπιστία, προφυλάσσοντας το σύνολο του οικονομικού οργανισμού από δυσάρεστες περιπέτειες. Τελικός στόχος αποτελεί η αποτελεσματικότητα, η ορθή και λελογισμένη διαχείριση των πόρων και των περιουσιακών στοιχείων που βρίσκονται στη διάθεση και κυριότητα του οργανισμού, δημιουργώντας αξία. Εκπρόσωπος του ως άνω συστήματος θεωρείται ο Εσωτερικός Ελεγκτής. Αυτός με τις εξειδικευμένες γνώσεις που διαθέτει, τις ικανότητες και την εμπειρία του προχωρά σε λογικές παρεμβάσεις ώστε να μπορέσει να παρέχει στη διοίκηση τις κατάλληλες πληροφορίες, προκειμένου και αυτή με τη σειρά της, να λάβει σωστά σημαντικές επιχειρησιακές αποφάσεις και να προασπίσει το συμφέρον και τη κερδοφορία του.

Ακολουθώντας το χρονικό των ερευνών που αναλύθηκαν παραπάνω στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, παρατηρείται πως ο εσωτερικός έλεγχος αποκτά ολοένα και πιο ισχυρή θέση στην ομαλή ανάπτυξη και εξέλιξη των οργανισμών και των επιχειρήσεων. Στο σύγχρονο και πλέον πολύπλοκο και ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον, η ύπαρξη και η

λειτουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου κρίνεται σημαντική και απαραίτητη. Μάλιστα, τον τελευταίο καιρό, τείνει να καθιερωθεί ως μία από τις σπουδαιότερες τεχνικές που συμβάλει στην υψηλή αποδοτικότητα και παραγωγικότητα των οργανισμών. Ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει στον οργανισμό μια συστηματική και επιστημονική εργασία για την αποτίμηση και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνου, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και των διαδικασιών που τον περιβάλλουν.

Βασικός στόχος του εσωτερικού ελέγχου είναι να εξυπηρετεί τις απαιτήσεις της διοίκησης για τον ορθό σχεδιασμό και προγραμματισμό στρατηγικών στόχων, την υλοποίηση τους και τελικά την εκτίμηση του αποτελέσματος. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τα στελέχη της διοίκησης για τη σύγκρισή των στόχων που τέθηκαν στην αρχή με αυτούς που τελικά επετεύχθησαν. Ωστόσο, η δυναμική του εσωτερικού ελέγχου δεν περιορίζεται σε αυτό το ρόλο.

Ο εσωτερικός έλεγχος διακρίνεται για την ανεξάρτητη, αντικειμενική, συμβουλευτική και διαβεβαιωτική δραστηριότητα του με σκοπό τον εντοπισμό λαθών, παρεκκλίσεων και παραλείψεων. Ταυτόχρονα προσπαθεί για τη διόρθωση ή και την εξάλειψη αυτών των σφαλμάτων, συμβάλει στη δημιουργία αξίας και στη βελτίωση της συνολικής εικόνας της επιχείρησης.

Προχωρώντας στην έρευνα, διαπιστώνεται πως η οργάνωση, η απόδοση και η υλοποίηση ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου εξαρτάται από το έργο που διαπράττουν οι εσωτερικοί ελεγκτές, οι οποίοι θα πρέπει να διαθέτουν τα θεμελιώδη γνωρίσματα της αντικειμενικότητας και της ανεξαρτησίας.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι αρμόδιοι για να καθορίζουν τις βασικές αρχές και το ρυθμιστικό πλαίσιο. Οφείλουν να αφουγκράζονται και να αντιλαμβάνονται έγκαιρα τις αλλαγές του επιχειρηματικού κλάδου, να προσαρμόζονται και να προετοιμάζουν την εταιρεία για την αντιμετώπιση δυσκολιών, ανταποκρινόμενοι στις προσδοκίες της διοίκησης. Για όλου αυτούς τους λόγους ο ρόλος και η προσφορά των εσωτερικών ελεγκτών δεν μπορεί ούτε να περιοριστεί, ούτε να παραληφθεί, ούτε να αντικατασταθεί. Δρουν συνεπικουρικά με τους εκάστοτε εξωτερικούς ελεγκτές, έχοντας ως κοινό γνώμονα και ορίζοντα το συμφέρον του οργανισμού.

7.2 Προτάσεις Μελλοντικής Διερεύνησης

Αναμφίβολα, η ελεγκτική και ο εσωτερικός έλεγχος τα τελευταία χρόνια έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη σπουδαιότητα, με ρόλο καθοριστικής σημασίας στη σημερινή επιχειρηματικότητα και οικονομία. Ακόμα και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν πληγεί περισσότερο από τις καταστροφικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, η καθιέρωση των διαδικασιών και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου επιφέρει θετικότερα αποτελέσματα στην οργάνωση, τη λειτουργία, τον έλεγχο και την ανάπτυξή τους.

Για αυτό κρίνεται σημαντικό να μελετηθεί περαιτέρω η εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου και η λειτουργία ενός μεθοδικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, τόσο στις μικρές και μεσαίες όσο και στις μεγάλες επιχειρήσεις και οργανισμούς, ως κύριος παράγοντας ανάπτυξης και εξέλιξης της επιχειρηματικής δραστηριότητα, αντιμετώπισης κρίσεων και δυσκολιών, προστασίας και υπεράσπισης των προσδοκιών και των στόχων της εκάστοτε διοίκησης.

Ενδιαφέρον θα είχε επίσης να παρατηρηθεί και να διαπιστωθεί οποιαδήποτε σχέση εξάρτησης ενδεχομένως δημιουργήσει η ύπαρξη ενός μόνιμου, οργανωμένου και λειτουργικού τμήματος εσωτερικού ελέγχου με την αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας σε επιχειρήσεις και οργανισμούς, ανεξαρτήτως μεγέθους. Να καταγραφούν επακριβώς τα οφέλη από την λειτουργία του τμήματος αυτού και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και να γίνει διάκριση των τμημάτων μιας επιχείρησης ή οργανισμού και των διαδικασιών που ακολουθεί, στα οποία η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο, ως εργαλείο βελτίωσης των διαδικασιών αυτών. Ορμώμενοι από αυτό, ίσως αξίζει να διερευνηθεί αν τελικά ο εσωτερικός έλεγχος και το σύστημα εκτέλεσης του πρέπει να λάβει υποχρεωτικό χαρακτήρα σε ορισμένα τμήματα και διαδικασίες.

Επίσης, έχοντας ως δεδομένο πως στις μη ή στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες παρατηρείται απουσία ή ανεπάρκεια των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, οφείλουμε να μελετήσουμε τις αδυναμίες, τα κενά και τα προβλήματα που υπάρχουν προκειμένου οι ελεγκτικοί μηχανισμοί να βελτιωθούν με σκοπό να επιτυγχάνονται πιο αποτελεσματικοί έλεγχοι και οι επιχειρήσεις να επικερδείς και αποδοτικές. Ταυτόχρονα, πρέπει να παρατηρηθεί αν οι εσωτερικοί ελεγκτές βρίσκονται σε συνεχή εγρήγορση και αν διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα ώστε να είναι σε θέση να υποψιαστούν, να αντιληφθούν και να αντιμετωπίσουν τυχόν περιορισμούς και αδυναμίες.

Σε ό,τι αφορά την ελληνική πραγματικότητα ο εσωτερικός έλεγχος εφαρμόστηκε υποχρεωτικά και αποκλειστικά από τις εισηγμένες επιχειρήσεις στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ). Έτσι, μία επιπλέον πρόταση για έρευνα θα μπορούσε να αναφέρεται στο κατά πόσο οι Έλληνες επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στις εγχώριες αγορές έχουν αφενός αναγνωρίσει τα προτερήματα του εσωτερικού ελέγχου και αφετέρου αναλογιστεί τα μακροχρόνια οφέλη του εσωτερικού ελέγχου. Επίσης, αν επιθυμούν τη προσαρμογή και τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων στο απαιτούμενο νομοθετικό πλαίσιο της ελεγκτικής και του εσωτερικού ελέγχου, στα διεθνή λογιστικά πρότυπα, καθώς και στη υιοθέτηση μιας ελεγκτικής κουλτούρας και ηθικής.

Τέλος, αξίζει να διερευνηθεί αν το κόστος αποτελεί τον αποκλειστικό λόγο που αποτρέπει τις μη εισηγμένες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις του ελληνικού κλάδου από το να επενδύσουν στο εγχείρημα της δημιουργίας ενός ανεξάρτητου τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Διαφορετικά να εντοπιστούν και να καταγραφούν το σύνολο των παραγόντων αυτών που αποτελούν τροχοπέδη για την καθιέρωση και την ανάπτυξη της συστηματικής ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου στη χώρα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αληφαντής Γ. (2010). Ελεγκτική. Εκδόσεις Πάμισος. Αθήνα.
- Βασιλείου Δ., Ηρειώτης Ν., Μενεξιάδης Μ., Μπάλιος Δ., (2017), Εσωτερικός έλεγχος για επιχειρήσεις και οργανισμούς, Εκδόσεις: Rosili
- Βελέντζας Γ., Καρτάλης Ν., Μπρώνη Γ., (2013), Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος, Θεσσαλονίκη
- Βλάχος Χ., (2008), Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 2009, α' τόμος, πέμπτη έκδοση, Εκδόσεις: Παπαζήσης
- Γρηγοράκος Θ. (1989). Γενικές Αρχές Ελεγκτικής. Αθήνα: Έκδοση Σώματος Ορκωτών Λογιστών
- Δήμου, Γ. Νίκος (2000), Ελεγκτική Ι. Βασικές Αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής, Αθήνα.
- Καζαντζής Χ. (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, εκδόσεις Business Plus A.E., Πειραιάς.
- Κάντζος Κ., (1995), Ελεγκτική: θεωρία και πρακτική, Εκδόσεις: Σταμούλης Α.Ε.
- Καραμάνης Κ. (2008), «Σύγχρονη Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα ΔΕΠ» 1^η Έκδοση επιμ. Αθήνα: Εκδόσεις ΟΠΑ
- Λουμιώτης Β., (2010), Ελεγκτική, 4 Έκδοση, Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών
- Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), « Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου» Αθήνα : Διπλογραφία
- Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π., (2017), Ελεγκτικές-εσωτερικός έλεγχος: θεωρία και εφαρμογές, Εκδόσεις: Διπλογραφία
- Παπάς Α., (1999), Εισαγωγή στην Ελεγκτική, Εκδόσεις: Μένου
- Παπαστάθης Π., (2003), Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος (Internal audit) στις επιχειρήσεις- οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του, ά τόμος, Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση
- Παπαστάθης Π., (2014), Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος (Internal audit) και η πρακτική εφαρμογή του, Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση

- Τσακλάγκανος Α. (1997), «Ελεγκτική»
- Τσακλάγκανος Α., (2005), Ελεγκτική, Εκδόσεις: Κυριακίδη Α.Ε.
- Τσακλάγκανος, Α. (2008), *Ελεγκτική*, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Abiodun E. A. (2020). Internal Control Procedures And Firm's Performance. *International Journal of Scientific and Technology Research*, 9 (02), 6407, 6415.
- Abbott L. J., Daugherty B., Parker S., & Peters G. F. (2016). Internal audit quality and financial reporting quality: The joint importance of independence and competence. *Journal of Accounting Research*, 54(1), 3-40.
- (AICPA), T. A. I. o. C. P. A., 2005. Internal Control: A Tool for the Audit Committee.
- Akhmetshin E. (2017). The System of Internal Control as a Factor in the Integration of the Strategic and Innovation Dimensions of a Company's Development. *Journal of Advanced Research in Law and Economics (JARLE)*, 8(28), 1684-1692.
- Al-Akra M., Abdel-Qader W., & Billah M. (2016). Internal auditing in the Middle East and North Africa: A literature review. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 26, 13-27.
- Alzeban A., & Gwilliam D. (2014). Factors affecting the internal audit effectiveness: A survey of the Saudi public sector. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 23(2), 74-86.
- Arena M., & Azzone G. (2009). Identifying organizational drivers of internal audit effectiveness. *International Journal of Auditing*, 13(1), 43-60.
- Chang Y. T., Chen H., Cheng R. K., & Chi W. (2019). The impact of internal audit attributes on the effectiveness of internal control over operations and compliance. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 15(1), 1-19.
- Cheney G. (2008). Are your internal controls sufficient? Companies have made Herculean efforts to improve their internal controls to comply with Sarbanes-Oxley Section 404, but the improvements sometimes go wanting. Some believe a lapse of a Societe Generale magnitude could happen in thousands of other companies. *Financial Executive*, 24(4), 20-24.
- Dittenhofer M. (2001). Internal auditing effectiveness: an expansion of present methods. *Managerial auditing journal*.

- Drogalas G., Pantelidis P., Vouroutzidou R., & Kesisi E. (2011). Assessment of corporate governance via internal audit.
- Gamayuni R. R. (2018). The effect of internal auditor competence and objectivity, and management support on effectiveness of internal audit function and financial reporting quality implications at local government. *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*, 11(3), 248-261.
- Hermanson D. r., (2012). *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. Audit Committee Compensation, Fairness & the Resolution of Accounting Afreements Vol.31, No.2, 05, pp. 131-150.
- Hamilton A. (2005). Εσωτερικός έλεγχος: Το κλειδί για την βελτίωση της λειτουργίας και της οικονομικής κατάστασης των σύγχρονων επιχειρήσεων. Εκδόσεις Κριτήριων. Αθήνα
- Jiang L., & Li X. (2010). Discussions on the Improvement of the Internal Control in SMEs. *International Journal of Business and Management*, 5(9), 214.
- Kabuye F., Nkundabanyanga S. K., Opiso J., & Nakabuye Z. (2017). Internal audit organisational status, competencies, activities and fraud management in the financial services sector. *Managerial Auditing Journal*.
- Karagiorgos T., Drogalas G., and Dimou A. (2008): « Effectiveness of internal control system in the Greek Bank Sector, *The South European Review of Business Finance & Accounting* » 6(2)
- Kaplan S. E., & Schultz J. J. (2007). Intentions to report questionable acts: An examination of the influence of anonymous reporting channel, internal audit quality, and setting. *Journal of Business Ethics*, 71(2), 109-124.
- Meigs B.W., Larsen E. J. and Meigs F.R. (1985), “Principles of Auditing”, Pittsford, NY, U.S.A.
- Newman W., & Comfort M. (2018). Investigating the value creation of internal audit and its impact on company performance. *Academy of Entrepreneurship Journal*, 24(3), 1-21.
- Okhravi Joghhan A., Rahimian N., & GharehDaghi M. (2018). Factors Affecting the Internal Audit Effectiveness in the Viewpoint of Audit Committee Members. *Accounting and Auditing Review*, 25(3), 311-326.
- Oussii A. A., & Taktak N. B. (2018). The impact of internal audit function characteristics on internal control quality. *Managerial Auditing Journal*.

- Pantelidis P., Drogalas G., Ioannidou E. and Kesisi E. (2011), Major Studies of Internal Auditing: Greece in Conjunction with Europe. New Horizons in Industry, Business and Education, Chios, Greece.
- Pinto J., Pereira A. C., Imoniana J. O., & Peters M. R. S. (2014). Role of internal audit in managerial practice in organisations. African Journal of Business Management, 8(2), 68-79.
- Soh D. S., & Martinov-Bennie N. (2011). The internal audit function: Perceptions of internal audit roles, effectiveness and evaluation. Managerial auditing journal. Vol. 26 No. 7, pp. 605-622.
- Umaralievich M. S., & Jurayevna T. M. (2020). The Role of the Internal Audit Based International Internal Audit Standards in Uzbekistan. Journal of Media & Management, 2(1), 1-5.
- Wang, D., & Zhou, F. (2016). Improvement of Small Board Listed Company's Internal Accounting Controls. Open Journal of Social Sciences, 4(7), 152-158.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011, διαθέσιμο :
<https://www.hiia.gr/images/pgal01ery/hiia%20brochures/Brochure9-2011low.pdf>
- www.acctgrev.ut.ac.ir
- www.cceol.com
- www.elte.org.gr
- www.emerald.com
- www.e-forologia.gr
- www.onlinelibrary.wiley.com
- www.proquest.com
- www.researchgate.net
- www.scholar.google.com
- www.sciencedirect.com
- www.scirp.org
- www.semanticscholar.org
- www.soel.gr
- www.taxheaven.gr